

پایش ملی محیط کسب و کار ایران

پاییز ۱۴۰۳

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴

(دوره سی و سوم)

بهمن ۱۴۰۳

فهرست مطالب

۳	.....مقدمه
۴	.....چکیده نتایج
۵	..... بخش اول: روش‌شناسی گزارش
۵	..... معرفی مؤلفه‌های طرح پایش
۹	..... طرح نمونه‌گیری
۱۵	..... محاسبه شاخص کل محیط کسب و کار
۱۶	..... آشنایی با نظریه عمومی کار آفرینی شین
۱۷	..... بخش دوم: جداول آماری، نمودارها و تحلیل آماری
۱۷	..... شاخص کل محیط کسب و کار
۱۸	..... شاخص بخشی محیط کسب و کار
۲۱	..... شاخص استانی محیط کسب و کار
۲۶	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی
۲۹	..... شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و اتاق‌ها
۳۱	..... شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کار آفرینی شین
۳۳	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس تعداد کارکنان بنگاه‌های اقتصادی
۳۴	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس سابقه فعالیت بنگاه‌های اقتصادی
۳۵	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس شرکت‌های دانش بنیان
۳۷	..... شاخص محیط کسب و کار بر اساس ظرفیت تولید بنگاه‌های اقتصادی
۳۸	..... برخی اقدامات انجام شده به منظور رفع موانع کسب و کار

مقدمه

محیط کسب و کار به مجموعه عواملی گفته می‌شود که بر عملکرد یا اداره بنگاه‌های اقتصادی مؤثر هستند اما تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها قرار دارند؛ عواملی نظیر قوانین و مقررات، میزان بارندگی، فرهنگ کاری در یک منطقه و ... که در کشورها و مناطق جغرافیایی گوناگون، در هر رشته کاری و نیز در طول زمان متفاوت هستند. امروزه، بهبود محیط کسب و کار یکی از مهمترین راهبردهای توسعه اقتصادی هر کشور به شمار می‌رود و علاوه بر آن هر چه محیط کسب و کار یک کشور شرایط بهتری داشته باشد، بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی بیشتر و هر چه بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی در جامعه‌ای بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد آن کشور و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه نیز بیشتر می‌شود. با این حال بهبود محیط کسب و کار، نیازمند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مطلوب است، که دستیابی به این مهم نیازمند وجود فرایندی مستمر برای پایش و سنجش وضعیت محیط کسب و کار هر کشور است.

در همین راستا و در سال ۱۳۹۰، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار را تصویب کردند. به موجب ماده ۴ این قانون: اتاق‌ها موظفند به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب و کار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب و کار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران در قالب اجرای یک طرح پژوهشی در سال ۱۳۹۴، نسبت به شناسایی و معرفی شاخص‌های ملی پایش محیط کسب و کار اقدام نمود و اجرای طرح ملی پایش محیط کسب و کار را در اواخر سال ۱۳۹۵ با همکاری اتاق‌های تعاون و اصناف ایران در دستور کار خود قرار داد.

گزارش حاضر، سی و سومین گزارش فصلی است که اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با رویکرد تلفیق داده‌های پیمایشی با داده‌های آماری بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین^۱ ارائه نموده است. در این گزارش، داده‌های پیمایشی حاصل از ادراک سنجی از وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور در پاییز ۱۴۰۳، ۳۰۶۸ فعال اقتصادی زیرمجموعه سه اتاق و با استفاده از روش تکمیل پرسشنامه الکترونیکی (CAWI^۲) و همچنین آمارگیری تلفنی با کمک رایانه (CATI^۳) صورت گرفته است و داده‌های آماری نیز از منابع آماری رسمی کشور تهیه و مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

امید است نتایج این طرح بتواند نقشه راه روشنی برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در جهت بهبود محیط کسب و کار کشور فراهم آورد.

شایان ذکر است به دلیل شیوع ویروس کرونا در کشور از اسفند ماه سال ۹۸، شاخص ملی محیط کسب و کار با احتساب اثر کرونا به عنوان یکی از موانع کسب و کار محاسبه شده است و در پاییز ۱۴۰۱، به دلیل کاهش اثرگذاری شاخص مذکور در محیط کسب و کار، از محاسبات حذف شده است.

1. Schein
2. Computer Assisted Web Interviewing
3. Computer Assisted Telephone Interviewing

چکیده نتایج (پاییز ۱۴۰۳)

بر اساس نتایج حاصل از پایش ملی محیط کسب و کار ایران در پاییز ۱۴۰۳، ۵/۹۶ (نمره بدترین ارزیابی ۱۰ است) محاسبه شده که به طور جزئی مساعدتر از وضعیت این شاخص در ارزیابی فصل گذشته (تابستان ۱۴۰۳ با میانگین ۶/۰۲) است.

در پاییز ۱۴۰۳ فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پایش، به ترتیب سه مؤلفه ۱- غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات ۲- دشواری تأمین مالی از بانک‌ها ۳- بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار را نامناسب‌ترین مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور نسبت به سایر مؤلفه‌ها ارزیابی نموده‌اند.

بر اساس یافته‌های این طرح در پاییز ۱۴۰۳ استان‌های خوزستان، البرز و زنجان به ترتیب دارای مساعدترین وضعیت محیط کسب و کار نسبت به سایر استان‌ها ارزیابی شده‌اند.

بر اساس یافته‌های طرح، میانگین ظرفیت فعالیت (واقعی) بنگاه‌های اقتصادی شرکت‌کننده در فصل پاییز ۱۴۰۳ معادل ۴۰/۷۲ درصد بوده‌است که نسبت به تابستان ۱۴۰۳ (۴۱/۹۵ درصد) کاهش ۱/۲۳ درصدی داشته‌است.

بر اساس نتایج این پایش در پاییز ۱۴۰۳، وضعیت محیط کسب و کار در بخش کشاورزی (۵/۹۱) در مقایسه با بخش‌های صنعت (۵/۷۶) و خدمات (۵/۸۹) نامناسب‌تر ارزیابی شده‌است.

در بین رشته فعالیت‌های اقتصادی برحسب طبقه‌بندی استاندارد ISIC.rev4، رشته ۱- آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه، ۲- خدمات مربوط به تأمین جا و غذا و ۳- استخراج معدن دارای بهترین وضعیت محیط کسب و کار و رشته فعالیت‌های ۱- اداری و خدمات پشتیبانی، ۲- سایر فعالیت‌های خدماتی و ۳- املاک و مستغلات، بدترین وضعیت محیط کسب و کار را در مقایسه با سایر رشته فعالیت‌های اقتصادی در کشور داشته‌اند.

بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین، شاخص ملی محیط کسب و کار ایران در پاییز ۱۴۰۳، عدد ۶/۱۵ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی است) به دست آمده‌است که به مناسبتر از وضعیت این شاخص در ارزیابی فصل گذشته (تابستان ۱۴۰۳ با میانگین ۶/۲۱) است. میانگین ارزیابی محیط اقتصادی عدد ۶/۶۷ است که در ارزیابی فصل گذشته عدد ۶/۶۵ حاصل شده بود و میانگین ارزیابی محیط نهادی عدد ۵/۷۲ است که در فصل گذشته عدد ۵/۸۵ ارزیابی شده بود. بر این اساس، محیط حقوقی و قانونی با عدد ۵/۱۶ و محیط مالی با عدد ۸/۲۷ به ترتیب مساعدترین و نامساعدترین محیط‌ها بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین بوده‌اند. لازم به ذکر است که شاخص شین به دلیل در نظر گرفتن وزن عوامل مختلف در محاسبه، از دقت بیشتری نسبت به شاخص کل کشور برخوردار است.

در ادامه گزارش، روش‌شناسی انجام پایش، جداول و نمودارهای آماری به همراه تحلیل نتایج به طور مبسوط شرح داده شده‌است.

بخش اول: روش‌شناسی گزارش

مطابق با ماده ۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، اتاق‌ها موظف هستند به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب و کار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب و کار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند. مطابق با همین مأموریت، مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با همکاری اتاق‌های اصناف و تعاون ایران اقدام به برنامه‌ریزی برای جمع‌آوری اطلاعات و محاسبه شاخص ملی محیط کسب و کار ایران بر اساس ۷۰ مؤلفه پیمایشی و آماری کرده است که مولفه‌ها از نتایج اجرای طرح مطالعاتی در همین خصوص به‌دست آمده‌اند. اطلاعات ۲۸ مؤلفه پیمایشی از روش تکمیل پرسشنامه با همکاری فعالان اقتصادی (تعیین شده با روش‌های نمونه‌گیری) به‌دست می‌آید و برای کسب اطلاع در مورد ۴۲ مؤلفه آماری از منابع اطلاعاتی و آمار رسمی کشور که تا زمان انتشار نشریه به‌روزرسانی می‌شوند، استفاده می‌شود و در نهایت، شاخص‌های ملی پایش محیط کسب و کار ایران به تفکیک ملی، استان، بخش‌های عمده و رشته فعالیت‌های اقتصادی محاسبه شده‌اند.

معرفی مؤلفه‌های طرح پایش

مطابق مدل ارائه شده برای محاسبه شاخص محیط کسب و کار در ایران، شاخص ملی محیط کسب و کار از طریق انجام محاسبات بر روی ۷۰ نامگر که شامل ۲۸ مؤلفه پیمایشی و ۴۲ مؤلفه آماری که از عوامل مختلف و قابل احصای مؤثر بر اداره واحدهای تولیدی در ایران معرفی شده است، حاصل می‌شود. قابل ذکر است مؤلفه‌های پیمایشی و آماری مورد استفاده در محاسبه فضای کسب و کار کشور به صورت زیر تعریف شده‌اند:

الف: مؤلفه‌های پیمایشی:

۱. نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۲. برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۳. بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۴. بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۵. غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶. رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۷. تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۸. تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۹. وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۱۰. رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات

۱۱. دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۱۲. فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۱۳. ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۱۴. ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۱۵. وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۱۶. ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۱۷. عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۱۸. فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۱۹. دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۲۰. کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۲۱. کمبود تقاضا در بازار
۲۲. کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۲۳. کمبود نیروی کار ماهر
۲۴. محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۲۵. محدودیت دسترسی به آب
۲۶. محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۲۷. فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۲۸. موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

ب. مؤلفه‌های آماری:

محیط نهادی

نماگر ۱. محیط سیاسی (تأثیر عوامل سیاسی - امنیتی بر اداره بنگاه‌ها)

۱-۱. تعداد مطبوعات دارای مجوز و فعال (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲-۱. تعداد سرقت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳-۱. تعداد سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن) - (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۲. محیط علمی - آموزشی (مهارت و تحصیلات نیروی انسانی)

۲.۱- دانش آموخته‌های مراکز فنی حرفه‌ای (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲.۲- تعداد دانش آموخته‌های دانشگاهی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲.۳- نرخ باسوادی ۶ ساله و بالاتر

۲.۴- تعداد دانش‌آموزان به ازای هر کلاس

نماگر ۳. محیط فرهنگی (فرهنگ، رضایت‌مندی و فرهیختگی نیروی انسانی)

۳.۱- تعداد صندلی‌های سینما (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۲- تعداد فرهنگ‌سراها و کتابخانه‌های عمومی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۳- تعداد عناوین کتاب‌های منتشر شده در استان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۴- تعداد خواسته‌های بازگشت به کار در هیأت‌های تشخیص دعاوی کار نسبت به کل شاغلان استان

نماگر ۴. فناوری و نوآوری

۴.۱- شاخص استانی فناوری اطلاعات

۴.۲- تعداد کاربران اینترنت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۴.۳- تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۵. محیط قانونی و حقوقی (حاکمیت قانون، تضمین‌های حقوق مالکیت و عملکرد دادگستری)

۵.۱- نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی (درصد از ورودی)

۵.۲- امتیاز قضایی و اداری (تخصیصی گزارش‌های عملکرد استانی قوه قضائیه)

۵.۳- میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی (روز)

۵.۴- تعداد پرونده‌های مطالبه طلب (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۶. ساختار و عملکرد دولت

۶.۱- تعداد کارمندان دستگاه‌های دولتی و حکومتی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۶.۲- پرداخت‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عملکرد بودجه عمرانی)

محیط اقتصادی

نماگر ۷. محیط کلان (ثبات اقتصاد کلان، ساختارهای اشتغال)

- ۷.۱- شاخص تورم مصرف کننده
- ۷.۲- شاخص تورم تولیدکننده
- ۷.۳- نرخ مشارکت نیروی انسانی (درصد)
- ۷.۴- نرخ بیکاری (درصد)
- ۷.۵- ارزش صادرات غیرنفتی استان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۷.۶- نرخ رشد منطقه‌ای (درصد)

نماگر ۸. محیط مالی (تأمین مالی)

- ۸.۱- سرانه مانده تسهیلات اعطایی

نماگر ۹. محیط جغرافیایی (زیرساخت‌ها، ظرفیت‌های اقلیمی و استانی)

- ۹.۱- متوسط بارندگی سالانه استان (میلی متر)
  - ۹.۲- تعداد هتل‌های ۴ و ۵ ستاره
  - ۹.۳- تعداد تخت بیمارستانی فعال (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
  - ۹.۴- طول راه‌های بین شهری (کیلومتر به ازای هر کیلومتر مربع مساحت)
  - ۹.۵- تعداد انبار و سردخانه (به نسبت مساحت استان)
  - ۹.۶- مساحت مراتع خوب (به نسبت مساحت استان)
  - ۹.۷- ضریب نفوذ بیمه (درصد)
  - ۹.۸- فاصله مرکز استان تا بندر تجاری (آبی) و فعال بین‌المللی (کیلومتر)
  - ۹.۹- طول راه آهن به مساحت استان (کیلومتر به ازای هر کیلومتر مربع)
  - ۹.۱۰- درصد روستاهای گازرسانی شده از کل روستاهای استان
- نماگر ۱۰. ساختار تولید (انحصار، خوشه‌ها، وابستگی به مواد اولیه)
- ۱۰.۱- تعداد بهره‌برداران کشاورزی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
  - ۱۰.۲- درصد مساحت کشت آبی از کل مساحت زیر کشت

۱۰.۳- تعداد معادن در حال بهره‌برداری (به نسبت مساحت استان)

۱۰.۴- تعداد کارگاه‌های صنعتی فعال (به نسبت مساحت استان)

۱۰.۵- سرانه مساحت پروانه‌های ساختمانی صادره در نقاط شهری

لازم به ذکر است که عناوین برخی مولفه‌های آماری با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذیربط اصلاح و یا جایگزین شده اند

طرح نمونه‌گیری

از آنجا که استخراج، انتشار داده‌ها و ارائه نتایج حاصل، در سطح متغیرها، اپتیمم شده است و برای اینکه محاسبات از مبنای دقیق آماری برخوردار باشد لذا انتخاب نمونه‌ها (فعالان اقتصادی) بر مبنای طرح نمونه‌گیری است که در ذیل به آن اشاره می‌شود.

هدف کلی:

هدف کلی از این طرح، شناخت وضعیت جاری محیط کسب و کار در ایران و تغییرات آن به صورت فصلی و سالانه است. این هدف از طریق موارد زیر به دست می‌آید:

۱. برآورد فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران
۲. برآورد فصلی و سالانه شاخص استانی محیط کسب و کار در ایران
۳. برآورد تغییرات فصلی شاخص محیط کسب و کار در سطح ملی و استانی
۴. برآورد ملی فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران در سطح بخش‌های عمده اقتصادی (خدمات، صنعت و کشاورزی)
۵. برآورد ملی فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران در سطح فعالیت‌های اصلی اقتصادی (ISIC^۴)

جامعه هدف

مجموعه واحدهایی که طبق تعریف شامل اعضای فعال اتاق‌های بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، اصناف و تعاون هستند، جامعه هدف طرح را تشکیل می‌دهند. بنابراین اعضای غیرفعال و اعضای که عضو سه اتاق نیستند را پوشش نمی‌دهد.

جامعه آمارگیری

جامعه آمارگیری با حذف اعضای غیر فعال سه اتاق از چارچوب آماری به دست می‌آید.

واحد آماری

واحد آماری، مدیر یک واحد از سه اتاق کشور می‌باشد که در بانک اطلاعاتی سه اتاق ثبت شده است و فعال است.

زمان آماری

زمان آماری برای تکمیل سؤالات پرسشنامه، وضعیت محیط کسب و کار در فصل پاییز سال ۱۴۰۳ است.

زمان آمارگیری

زمان آمارگیری آذر ماه ۱۴۰۳ بوده است.

روش آمارگیری

به صورت نمونه‌گیری برای مؤلفه‌های پیمایشی و جمع‌آوری داده از منابع رسمی برای مؤلفه‌های آماری است.

روش جمع‌آوری اطلاعات

اطلاعات مورد نیاز این طرح به ۲ روش به دست می‌آید. برای مؤلفه‌های پیمایشی به صورت آمارگیری الکترونیکی و تکمیل پرسشنامه از طریق سامانه اینترنتی توسط واحدهای انتخاب شده در طرح نمونه‌گیری است و برای مؤلفه‌های آماری از روش جمع‌آوری داده‌ها از مراجع رسمی کشور است.

سطح ارائه برآورد

برآوردها بر اساس اهداف طرح به صورت ملی و استانی هستند.

پارامتر مورد نظر

پارامترهای مورد نظر شامل میانگین وزنی شاخص محیط کسب کار در ایران است.

چارچوب نمونه‌گیری

چارچوب نمونه‌گیری، اعضای فعال سه اتاق هستند.

واحد نمونه‌گیری

واحد نمونه‌گیری واحدهای فعال سه اتاق هستند.

روش نمونه‌گیری

روش نمونه‌گیری، طبقه‌بندی دو مرحله‌ای شده است که واحد نمونه‌گیری مرحله‌ی اول، استان‌ها و واحد نمونه‌گیری مرحله‌ی دوم، براساس بخش عمده اقتصادی است.

در این طرح، علاوه بر برآورد سطوح، برآورد تغییرات نیز مورد نظر است، از این رو از روش نمونه‌گیری چرخشی استفاده می‌شود. نمونه‌گیری چرخشی با ثابت نگه‌داشتن بخشی از واحدهای نمونه بین دو فصل آمارگیری و تغییر بقیه‌ی واحدها، به بهترین نحو، امکان برآورد سطوح و تغییرات را فراهم می‌کند. انجام بهینه‌ی نمونه‌گیری چرخشی، مستلزم به‌کارگیری نمونه‌ی کلیدی^۵ است. منظور از نمونه‌ی کلیدی، نمونه‌ای است که می‌توان از آن برای تأمین نیازهای چند آمارگیری یا چند دوره از یک آمارگیری، زیرنمونه‌هایی انتخاب کرد. در آمارگیری‌های ادواری، استفاده از نمونه‌ی شاخص ضمن صرفه‌ی اقتصادی، امکان کنترل بهتر عملیات اجرایی و هم‌پوشانی نمونه‌ها در دوره‌های مختلف آمارگیری را فراهم می‌کند.

چارچوب و طراحی نمونه‌ی شاخص

چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی اول در این طرح، استان‌ها براساس سهم از GDP کشور است که واحدهای نمونه‌گیری مرحله‌ی اول را شامل می‌شود.

چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی دوم، فهرستی از نام و نشانی، بخش عمده اقتصادی و نام اتاق فعالان اقتصادی از نمونه‌ی شاخص است. روش ساخت این چارچوب، در اتاق‌ها (بازرگانی، تعاون و اصناف) متفاوت از یکدیگر است.

در اتاق بازرگانی، برای ساخت این چارچوب، پیش از اجرای طرح، فعالان اقتصادی در یک محدوده‌ی جغرافیایی مشخص، با استفاده از آمارگیری تلفنی به‌نگام می‌شوند. فعالان اقتصادی جدید معرفی شده در هر سال، بر اساس ثبت کارت بازرگانی جدید در ماه‌های انتهایی سال قبل، انتخاب می‌شوند. در اتاق اصناف و تعاون، چارچوب نمونه‌گیری همانند روش قبل است با این تفاوت که فرآیند به‌نگام سازی آن دو سال یکبار است.

الگوی چرخش

با توجه به اهداف طرح، الگوی چرخش انتخابی برای این طرح، یک الگوی ۲-۲-۲ است، یعنی طی دوره‌ی نمونه‌ی کلیدی از هر فعال اقتصادی نمونه، حداکثر چهار بار آمارگیری به عمل می‌آید، به این ترتیب که فعال اقتصادی، دو فصل متوالی در نمونه است، سپس به طور موقت برای دو فصل متوالی از نمونه خارج می‌شود، بعد مجدداً برای دو فصل متوالی به نمونه باز می‌گردد و پس از آن تا انتهای سال‌های مربوط به دوره نمونه کلیدی از نمونه خارج می‌شود. در هر فصل، از چهار گروه چرخش که هر یک از سه گروه فعال اقتصادی (بازرگانی، تعاون و اصناف)، آمارگیری می‌شود:

۱- گروهی که برای اولین بار وارد نمونه شده است،

۲- گروهی که برای دومین بار در نمونه است،

۳- گروهی که پس از دو فصل خروج موقت، مجدداً به نمونه وارد شده است،

۴- گروهی که برای آخرین بار در نمونه است.

پس از ساخت گروه‌های چرخش، به هر فصل آمارگیری، بر اساس الگوی چرخش، چهار گروه چرخش منتسب می‌شود تا تمام فعالان اقتصادی متعلق به آن‌ها آمارگیری شوند. به این ترتیب در هر فصل آمارگیری به هر چهار گروه یاد شده مراجعه می‌شود.

تعیین تعداد نمونه

با هدف برآورد شاخص ملی، استانی و رشته‌فعالیتی کل کشور در هر فصل، تعداد نمونه با استفاده از رابطه زیر محاسبه شده است:

$$n = \frac{z_{0/975}^2 (1 - r)}{\beta^2 r} \cdot (1 + N_r) \cdot Deff$$

که در آن:

β : خطای نسبی برآورد (۰/۰۵)

t : مقدار مفروض شاخص

N_p : نرخ ریزش فعالان اقتصادی نمونه است که برابر با ۰/۴ در نظر گرفته شده است.

$Deff$: اثر طرح (برابر ۲/۵)

پس از محاسبه‌ی اندازه‌ی نمونه در سطح ملی، اندازه‌ی نمونه‌ی مورد نیاز در هر استان، با کمک روش تخصیص بینابین و با توجه به ملاحظات اجرایی و کارشناسی، تعیین می‌شود.

روش برآورد

برای دستیابی به برآوردهای مورد نظر، ابتدا باید داده‌های مربوط به هر یک از فعالیت‌های اقتصادی نمونه و اعضای آن‌ها وزن‌دهی شوند. وزن‌دهی در هر فصل بر اساس اعمال وزن پایه، انجام می‌گیرد. وزنی که پس از اعمال این مراحل وزن‌دهی به‌دست می‌آید، تعیین می‌کند که هر فعال اقتصادی در نمونه، نماینده‌ی چند فعال اقتصادی در جامعه است. پس از وزن‌دهی، برآورد تعداد از جمع وزن‌ها، برآورد نرخ از تقسیم برآوردهای تعداد و برآورد تغییرات بین دو دوره‌ی زمانی از اختلاف برآوردهای دو دوره به دست می‌آید.

در جدول ۱، حروف و اعداد به ترتیب نماد گروه چرخش و نوبت آمارگیری از گروه چرخش است.

میزان مشارکت و تعداد نمونه موثر

میزان مشارکت نمونه‌های منتخب نسبت به کل نمونه‌های در نظر گرفته شده برای هر استان در جدول ۳ قابل مشاهده است. نرخ پاسخگویی در اجرای طرح پایش ملی محیط کسب و کار نیز محاسبه شده است. لازم به ذکر است بر اساس جدول ۲، این تعداد نمونه با احتساب نرخ ریزش (عدم همکاری، عدم پاسخگویی، تغییر فعالیت و ..) ۴۰ درصد در نظر گرفته شده است و تعداد نمونه بهینه برای تعمیم نتایج بر اساس اهداف طرح حدود ۳۵۰۰ نمونه است.

لذا ضمن تاکید بر قابل اطمینان بودن نتایج ملی برآوردهای ارائه شده، نتایج استانی طرح با احتیاط بیشتری باید مورد استفاده و استناد کاربران قرار گیرد.

جدول ۱- الگوی چرخش

سال ۱۴۰۳				سال ۱۴۰۲				سال ۱۴۰۱				
زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Q4	Q
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	R4	R3	R
-	-	-	-	-	-	-	-	-	S4	S3	-	S
-	-	-	-	-	-	-	-	T4	T3	-	-	T
-	-	-	-	-	-	-	U4	U3	-	-	U2	U
-	-	-	-	-	-	V4	V3	-	-	V2	V1	V
-	-	-	-	-	W4	W3	-	-	W2	W1	-	W
-	-	-	-	X4	X3	-	-	X2	X1	-	-	X
-	-	-	Y4	Y3	-	-	Y2	Y1	-	-	-	Y
-	-	Z4	Z3	-	-	Z2	Z1	-	-	-	-	Z
-	AA4	AA3	-	-	AA2	AA1	-	-	-	-	-	AA
AB4	AB3	-	-	AB2	AB1	-	-	-	-	-	-	AB
AC3	-	-	AC2	AC1	-	-	-	-	-	-	-	AC
-	-	AD2	AD1	-	-	-	-	-	-	-	-	AD

جدول ۲- تعداد واحدهای نمونه طرح به تفکیک استان

تعداد واحدهای نمونه	استان	تعداد واحدهای نمونه	استان
۱۹۳	فارس	۲۱۱	آذربایجان شرقی
۷۷	قزوین	۱۰۱	آذربایجان غربی
۶۵	قم	۷۳	اردبیل
۷۴	کردستان	۳۳۶	اصفهان
۱۸۱	کرمان	۱۸۵	البرز
۷۴	کرمانشاه	۵۳	ایلام
۷۶	کهگیلویه و بویراحمد	۱۶۰	بوشهر
۶۵	گلستان	۱۱۰۱	تهران
۱۰۲	گیلان	۵۴	چهارمحال و بختیاری
۸۱	لرستان	۷۷	خراسان جنوبی
۱۶۲	مازندران	۳۴۷	خراسان رضوی
۱۰۵	مرکزی	۵۳	خراسان شمالی
۱۰۴	هرمزگان	۳۷۱	خوزستان
۷۶	همدان	۶۷	زنجان
۱۰۱	یزد	۵۹	سمنان
۴۸۵۵	کل	۷۱	سیستان و بلوچستان

جدول ۳- میزان مشارکت پاسخگویان در طرح به تفکیک استان

نرخ پاسخگویی (درصد)								استان
پاییز ۱۴۰۳	تابستان ۱۴۰۳	پاییز ۱۴۰۲	سال ۱۴۰۲	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۰	سال ۹۹	سال ۹۸	
۷۴	۵۹	۶۵	۵۹	۶۵	۶۰	۵۸	۵۶	آذربایجان شرقی
۹۳	۹۴	۷۶	۸۱	۶۶	۷۳	۷۰	۶۷	آذربایجان غربی
۵۶	۷۶	۷۵	۸۵	۶۸	۶۸	۷۴	۷۰	اردبیل
۸۳	۸۹	۹۱	۸۴	۷۰	۹۱	۸۲	۵۳	اصفهان
۸۲	۸۱	۹۲	۸۶	۸۱	۶۵	۵۲	۶۴	البرز
۷۹	۷۳	۶۵	۷۰	۶۰	۵۰	۵۹	۵۰	ایلام
۶۱	۵۴	۷۳	۶۱	۵۷	۵۷	۴۳	۵۲	بوشهر
۴۱	۲۷	۳۸	۳۷	۴۲	۳۶	۴۵	۴۹	تهران
۷۶	۹۴	۵۱	۶۵	۶۰	۵۹	۷۶	۶۱	چهارمحال و بختیاری
۶۵	۴۶	۵۵	۴۹	۵۳	۶۵	۶۲	۶۴	خراسان جنوبی
۵۵	۳۵	۳۶	۳۸	۳۴	۵۰	۴۶	۴۷	خراسان رضوی
۷۹	۴۵	۶۵	۶۳	۶۵	۵۴	۵۹	۶۴	خراسان شمالی
۶۸	۵۴	۶۵	۵۵	۴۸	۴۵	۴۷	۴۴	خوزستان
۶۹	۸۰	۷۸	۷۹	۶۴	۷۲	۷۳	۷۲	زنجان
۶۹	۸۱	۷۳	۷۴	۶۳	۷۹	۷۳	۶۷	سمنان
۷۹	۹۷	۶۸	۷۰	۷۲	۴۹	۵۰	۴۱	سیستان و بلوچستان
۵۹	۵۰	۵۴	۵۵	۵۸	۵۷	۵۵	۵۹	فارس
۸۶	۹۵	۷۴	۷۸	۸۰	۵۸	۵۴	۴۶	قزوین
۶۲	۸۰	۷۰	۶۲	۵۸	۷۸	۴۹	۵۳	قم
۸۰	۷۹	۷۱	۷۰	۶۲	۷۰	۶۸	۶۸	کردستان
۵۳	۴۱	۴۷	۵۲	۶۰	۶۴	۵۱	۵۵	کرمان
۸۶	۷۴	۹۱	۷۵	۷۰	۶۸	۶۷	۷۲	کرمانشاه
۳۶	۲۲	۳۴	۳۱	۵۴	۵۰	۵۳	۶۶	کهگیلویه و بویراحمد
۹۵	۹۹	۷۳	۶۶	۶۸	۵۵	۵۹	۶۲	گلستان
۶۶	۷۲	۶۹	۶۸	۶۸	۵۲	۶۰	۵۰	گیلان
۷۷	۳۵	۸۴	۸۵	۵۹	۵۴	۶۴	۵۶	لرستان
۷۸	۸۱	۸۵	۷۳	۶۶	۷۵	۵۷	۶۲	مازندران
۷۰	۶۴	۶۳	۷۱	۷۴	۷۹	۷۸	۶۳	مرکزی
۵۸	۷۲	۴۳	۵۰	۵۶	۴۸	۵۱	۴۵	هرمزگان
۷۸	۸۷	۵۱	۵۲	۵۴	۵۲	۵۱	۵۳	همدان
۶۵	۸۱	۷۰	۶۴	۵۷	۶۰	۵۹	۵۵	یزد
۶۳	۵۶	۵۹	۵۷	۵۷	۵۸	۵۶	۵۴	کل

محاسبه شاخص کل محیط کسب و کار

پس از استخراج داده‌های پیمایشی، ابتدا برای هر مؤلفه، میانگین ارزیابی اعضای اتاق‌های هر استان در هر بخش q_{ij} محاسبه می‌شود. در فرمول زیر q_{ijk} مشارکت‌کننده‌ها (n) هر استان (i) در هر بخش (j) است و اندیس k نشان‌دهنده رای‌دهنده مورد نظر (اعضای اتاق‌های سه‌گانه) است.

$$q_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^n q_{ijk}}{n_{ij}}$$

وزن نمونه‌گیری بر اساس استان، بخش عمده اقتصادی و اتاق تعیین می‌شود و در محاسبه میانگین q_{ij} لحاظ می‌شود. برای محاسبه شاخص کل از ترکیب وزنی جزء داده‌های آماری (Hard Data) با نسبت ۲۰٪ و جزء مولفه‌های پیمایشی (Survey Data) با نسبت ۸۰٪ استفاده می‌شود.

نرمال‌سازی و ترکیب داده‌های آماری (Hard Data)

به منظور نرمال کردن داده‌های آماری، ابتدا داده‌های آماری خام را که از مراکز آماری مختلف به تفکیک استان‌ها جمع‌آوری شده است، با تقسیم بر جمعیت استان به صورت نسبی و قابل مقایسه تبدیل می‌شود. سپس بر اساس روش فاصله از مرز^۶ که در اغلب مطالعات بین‌المللی مانند شاخص سهولت انجام کسب و کار بانک جهانی یا شاخص توسعه انسانی سازمان ملل متحد بکار می‌رود- داده‌های آماری نسبی به داده‌های نرمال شده تبدیل می‌شود.

در روش فاصله از مرز، نمره فاصله از مرز، شکاف بین عملکرد یک استان از معیار بهترین عملکرد در میان استان‌ها و در طی زمان به دست می‌آید. محاسبه نمره فاصله از مرز برای هر استان دو گام اصلی دارد.

اولین گام نرمال کردن داده‌های جمع‌آوری شده از هر یک از مولفه‌های دارای بار مثبت مانند نرخ باسوادی در هر استان که با استفاده از یک تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

$$P_{norm} = \left(9 \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 1$$

که در فرمول بالا w بزرگترین و f کوچکترین نمره مولفه در میان همه استان‌ها در کل طول دوره محاسبه شاخص است و P نمره نرمال نشده استان و P_{norm} داده نرمال شده یا نمره فاصله از مرز برای هر یک از اجزاء مولفه‌های شاخص است.

برای هر یک از مولفه‌های دارای بار منفی مانند تعداد نسبی سرقت‌ها در هر استان با استفاده از تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

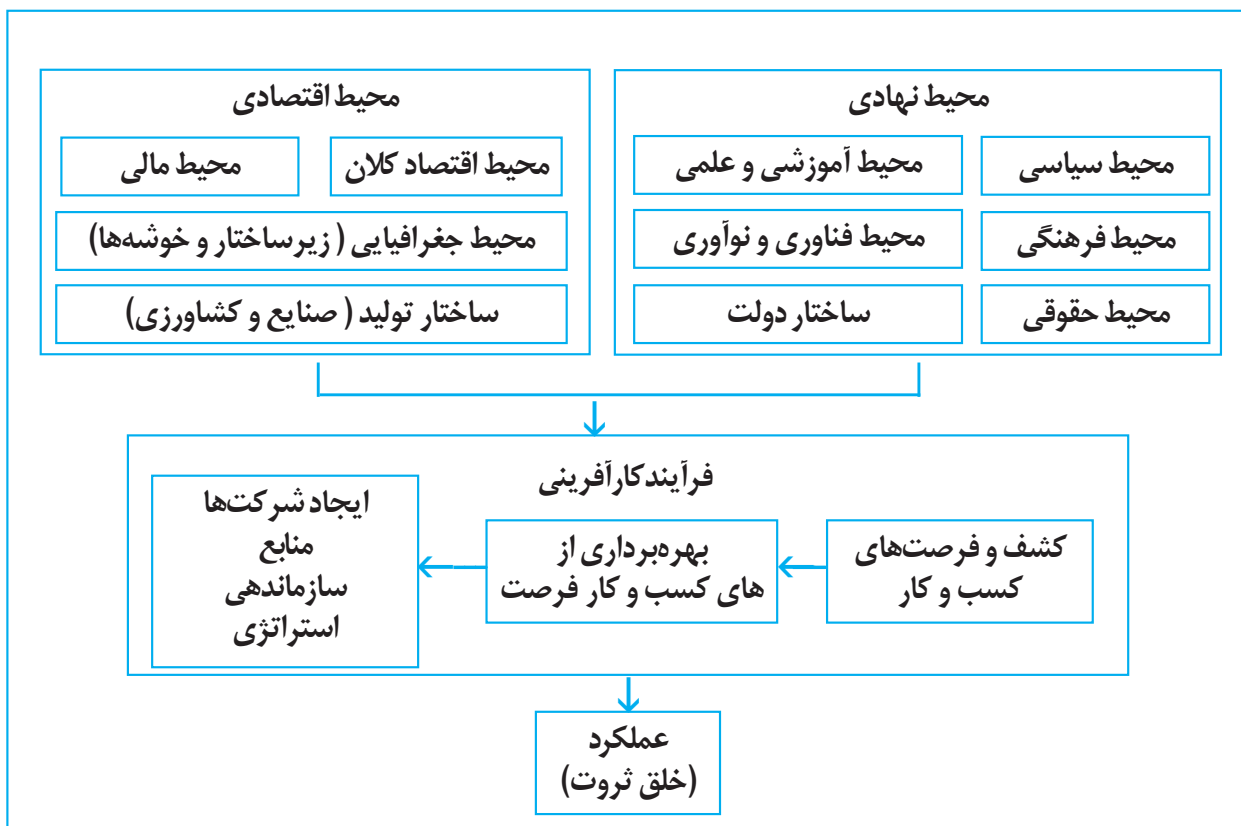
$$P_{norm} = \left((-9) \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 10$$

دومین گام، محاسبه میانگین ساده هر یک از نمره‌های فاصله از مرز برای هر یک از بخش داده‌های آماری نماگرها است.

آشنایی با نظریه عمومی کار آفرینی شین

بر اساس نظریه عمومی کار آفرینی شین، می‌توان دو مجموعه عوامل محیطی معین را به محیط اقتصادی و محیط نهادی تفکیک کرد. عوامل محیط اقتصادی شامل محیط اقتصاد کلان، محیط مالی، ساختار تولید و محیط جغرافیایی و عوامل محیط نهادی شامل محیط سیاسی، محیط حقوقی، محیط فرهنگی و محیط آموزشی و علمی، محیط فناوری و نوآوری و ساختار دولت می‌شود. این دو مجموعه عوامل بر کسب و کارهای موجود و بر فرآیند کار آفرینی که در واقع نقطه آغازین کسب و کار است، اثر می‌گذارد. هر چه محیط کسب و کار (محیط نهادی و اقتصادی) شرایط بهتری داشته باشد، بهره‌برداری از فرصت‌های کار آفرینی بیشتر است و هر چه بهره‌برداری از فرصت‌های کار آفرینی در جامعه‌ای بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد آن کشور و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه بیشتر می‌شود.

شکل ۱. مدل مفهومی بسط یافته محیط کسب و کار بر اساس نظریه عمومی کار آفرینی شین

شاخص بخشی محیط کسب و کار

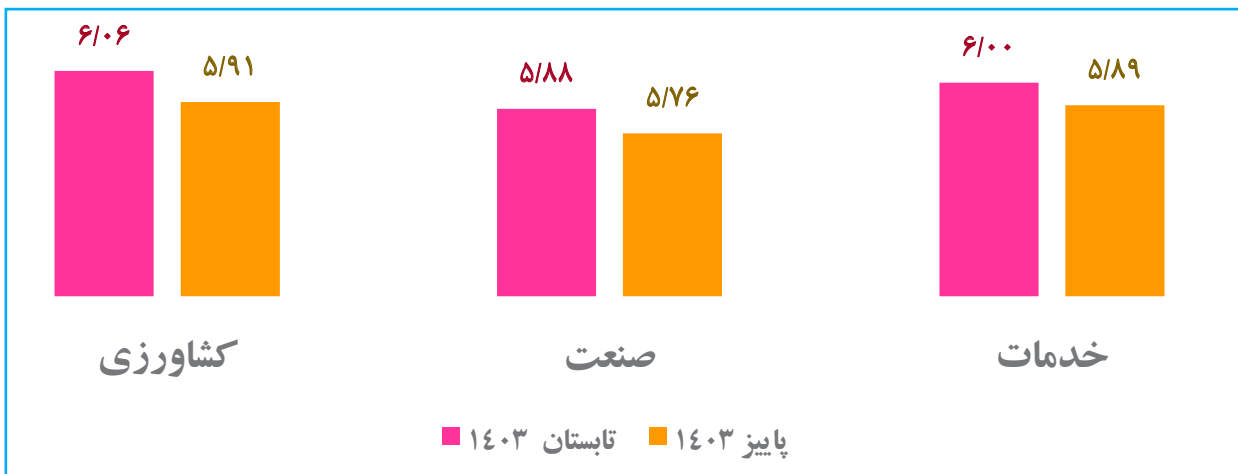
جدول ۵- شاخص محیط کسب و کار بر حسب بخش‌های عمده اقتصادی

بخش	پاییز ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۳	درصد تغییرات فصل پاییز نسبت به*	
			فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته
کشاورزی	۵/۹۹	۶/۰۶	-۲/۴۳	-۱/۳۲
صنعت	۵/۸۱	۵/۸۸	-۱/۹۴	-۰/۷۴
خدمات	۶/۰۳	۶/۰۰	-۱/۷۷	-۲/۳۱

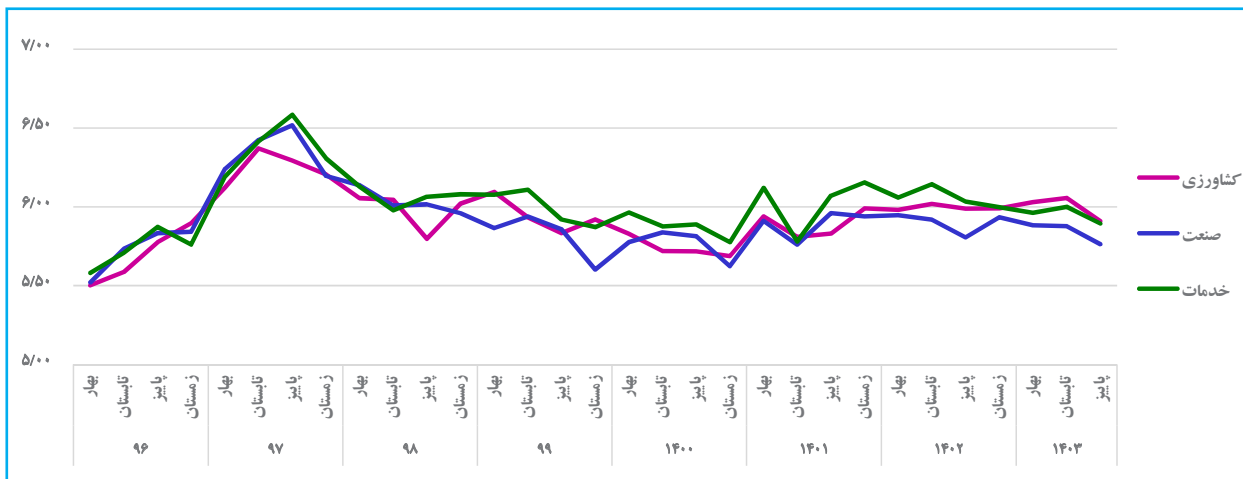
*: منفی بودن درصد تغییرات به معنای بهتر شدن وضعیت نسبت به دوره گذشته است.

با توجه به تقسیم رشته فعالیت‌ها در سه بخش عمده کشاورزی، صنعت و خدمات، فعالان اقتصادی سراسر کشور در پاییز ۱۴۰۳، وضعیت محیط کسب و کار بخش صنعت و بخش کشاورزی را به ترتیب، مساعدترین و نامساعدترین محیط کسب و کار ارزیابی نموده‌اند.

نمودار ۲- شاخص بخشی محیط کسب و کار

نمودار ۳- شاخص بخشی محیط کسب و کار

جدول ۶ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سه بخش عمده اقتصادی - پاییز ۱۴۰۳

عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)	کل			کشاورزی			صنعت			خدمات		
	تابستان ۱۴۰۳	پاییز ۱۴۰۳	درصد تغییرات	تابستان ۱۴۰۳	پاییز ۱۴۰۳	درصد تغییرات	تابستان ۱۴۰۳	پاییز ۱۴۰۳	درصد تغییرات	تابستان ۱۴۰۳	پاییز ۱۴۰۳	درصد تغییرات
	۵/۹۶	۵/۸۵	-۱/۸۳	۶/۰۶	۵/۹۱	-۲/۴۳	۵/۸۸	۵/۷۶	-۱/۹۴	۶/۰۰	۵/۸۹	-۱/۷۷
نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۴/۱۳	۳/۷۹	-۸/۲۹	۴/۴۲	۳/۴۹	-۲۰/۹۶	۴/۰۳	۳/۶۵	-۹/۴۸	۴/۱۸	۳/۹۱	-۶/۴۰
برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	۶/۱۵	۶/۰۱	-۲/۳۶	۶/۱۷	۶/۲۰	۰/۳۷	۶/۱۸	۶/۰۷	-۱/۷۰	۶/۱۳	۵/۹۴	-۳/۰۸
بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۵/۳۷	۵/۱۶	-۳/۹۲	۵/۷۳	۵/۰۵	-۱۱/۹۹	۵/۲۲	۵/۱۵	-۱/۳۳	۵/۴۵	۵/۱۸	-۴/۹۳
بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	۷/۱۹	۷/۰۱	-۲/۳۹	۷/۱۳	۷/۲۲	۱/۲۵	۷/۲۵	۷/۱۵	-۱/۳۳	۷/۱۵	۶/۹۰	-۳/۴۱
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۷/۷۳	۷/۸۵	۱/۵۹	۷/۸۲	۷/۹۹	۲/۱۹	۷/۶۵	۷/۸۹	۳/۱۹	۷/۷۸	۷/۸۱	۰/۴۰
رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶/۱۲	۶/۰۱	-۱/۷۴	۶/۶۲	۶/۱۵	-۷/۱۴	۶/۱۷	۵/۹۹	-۲/۹۸	۶/۰۳	۶/۰۱	-۰/۲۳
تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۵/۱۳	۴/۹۹	-۲/۸۰	۴/۸۵	۴/۸۵	-۰/۱۴	۴/۹۸	۴/۹۱	-۱/۵۶	۵/۲۷	۵/۰۵	-۴/۰۱
تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۶/۴۱	۶/۳۱	-۱/۶۰	۶/۰۲	۶/۳۲	۵/۰۵	۶/۳۰	۶/۰۲	-۴/۳۷	۶/۵۳	۶/۵۰	-۰/۴۹
وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۶/۲۴	۶/۰۸	-۲/۵۴	۶/۲۳	۵/۸۳	-۶/۵۱	۵/۹۱	۵/۸۴	-۱/۱۸	۶/۴۷	۶/۲۶	-۳/۱۸
رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۶/۸۱	۶/۷۱	-۱/۴۹	۶/۴۷	۶/۱۷	-۴/۷۰	۶/۶۵	۶/۵۱	-۲/۱۲	۶/۹۵	۶/۸۸	-۰/۹۵
دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۷۰	۷/۶۵	-۰/۵۶	۸/۱۴	۸/۰۳	-۱/۳۸	۷/۶۸	۷/۶۷	-۰/۲۲	۷/۶۶	۷/۶۱	-۰/۷۱
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۶/۱۸	۵/۹۸	-۳/۳۸	۶/۵۴	۶/۲۸	-۲/۹۸	۶/۰۴	۵/۸۱	-۳/۸۸	۶/۲۵	۶/۰۶	-۳/۰۸
ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۵/۶۰	۵/۵۴	-۱/۲۰	۵/۶۱	۵/۷۱	۱/۹۰	۵/۳۵	۵/۳۹	۰/۸۶	۵/۸۰	۵/۶۲	-۳/۰۸
ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۶/۱۰	۵/۹۴	-۲/۷۰	۶/۵۴	۶/۱۲	-۶/۴۴	۵/۹۵	۵/۸۴	-۱/۸۰	۶/۱۷	۵/۹۸	-۳/۰۰
وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار	۶/۲۵	۶/۱۹	-۱/۰۱	۶/۲۸	۶/۳۰	۰/۲۱	۵/۸۹	۵/۸۵	-۰/۶۲	۶/۵۱	۶/۴۱	-۱/۶۳
ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۵/۰۲	۴/۸۵	-۳/۵۲	۵/۲۱	۵/۱۰	-۲/۰۸	۴/۷۹	۴/۵۶	-۴/۷۴	۵/۱۷	۵/۰۱	-۳/۰۷
عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۵/۸۶	۵/۸۴	-۰/۲۲	۵/۸۲	۵/۶۷	-۲/۵۵	۵/۵۱	۵/۴۸	-۰/۶۹	۶/۰۹	۶/۰۹	۰/۱۲
فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵/۳۲	۵/۱۹	-۲/۳۹	۵/۵۵	۵/۴۲	-۲/۳۴	۵/۲۲	۵/۰۳	-۲/۵۵	۵/۳۸	۵/۲۹	-۱/۶۲
دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۶/۳۸	۶/۳۳	-۰/۸۴	۶/۸۶	۶/۷۷	-۱/۲۶	۶/۰۷	۶/۱۴	۱/۰۵	۶/۵۵	۶/۴۱	-۲/۱۳
کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۶/۱۰	۵/۹۴	-۲/۷۱	۶/۵۹	۶/۰۷	-۷/۸۵	۶/۱۹	۵/۹۶	-۳/۸۱	۵/۹۸	۵/۹۱	-۱/۲۶
کمبود تقاضا در بازار	۵/۴۹	۵/۴۳	-۱/۰۰	۵/۰۷	۵/۰۶	-۰/۱۸	۵/۳۳	۵/۱۲	-۳/۸۱	۵/۶۴	۵/۶۷	-۰/۵۵
کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۵/۸۱	۵/۶۹	-۲/۱۲	۵/۶۸	۵/۷۰	۰/۳۴	۵/۷۷	۵/۶۲	-۲/۵۶	۵/۸۶	۵/۷۴	-۲/۰۹
کمبود نیروی کار ماهر	۶/۱۶	۶/۰۰	-۲/۷۱	۶/۲۰	۵/۷۴	-۷/۳۶	۶/۴۳	۶/۲۴	-۲/۹۸	۵/۹۶	۵/۸۵	-۱/۸۳
محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۵/۳۱	۵/۱۸	-۲/۴۵	۵/۰۴	۵/۰۲	-۰/۲۳	۵/۰۹	۴/۹۶	-۲/۶۲	۵/۵۰	۵/۳۵	-۲/۷۱
محدودیت دسترسی به آب	۴/۲۶	۴/۰۸	-۴/۰۹	۴/۸۳	۴/۶۸	-۳/۱۶	۴/۴۴	۴/۱۵	-۶/۵۰	۴/۰۵	۳/۹۷	-۱/۹۵
محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)	۵/۸۱	۵/۷۴	-۱/۲۱	۵/۳۸	۵/۸۳	۸/۳۹	۶/۳۸	۶/۱۵	-۳/۷۱	۵/۴۱	۵/۴۴	۰/۶۱
فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶/۲۴	۶/۱۵	-۱/۴۳	۶/۳۵	۶/۳۶	۰/۲۷	۵/۸۰	۵/۸۶	۱/۰۶	۶/۵۴	۶/۳۲	-۳/۳۷
موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۶/۱۷	۶/۱۵	-۰/۴۲	۶/۴۹	۶/۶۳	۲/۱۳	۶/۰۷	۶/۰۶	-۰/۲۱	۶/۲۱	۶/۱۶	-۰/۹۰

با بررسی اطلاعات جدول ۶ مشاهده می‌شود که، در هر سه بخش عمده اقتصادی غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات نامساعدترین و در هر سه بخش، نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول مساعدترین مولفه (مانع) در ۲۸ مؤلفه پیمایشی پرسش شده از فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در طرح ارزیابی شده‌اند.

علاوه بر این، مهم‌ترین موانع کسب و کار بیان‌شده توسط فعالان اقتصادی هریک از سه بخش عمده اقتصادی در قالب جدول ۷ نشان داده شده است.

جدول ۷ - مهم‌ترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی به تفکیک بخش‌های عمده اقتصادی

الویت	مجموعه					
	۱	۲	۳	۴	۵	
کل	تابستان ۱۴۰۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
	پاییز ۱۴۰۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
کشاورزی	تابستان ۱۴۰۳	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
	پاییز ۱۴۰۳	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی
صنعت	تابستان ۱۴۰۳	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	کمبود نیروی کار ماهر
	پاییز ۱۴۰۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	کمبود نیروی کار ماهر
خدمات	تابستان ۱۴۰۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
	پاییز ۱۴۰۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار

همان‌طور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود اولویت اول در بخش کشاورزی دشواری تأمین مالی و در بخش‌های صنعت و خدمات غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، اولویت دوم در بخش کشاورزی غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات و در بخش‌های صنعت و خدمات دشواری تأمین مالی از بانک‌ها و اولویت سوم در هر سه بخش بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار به عنوان مهم‌ترین مشکلات کسب و کار توسط فعالان اقتصادی بیان شده است.

شاخص استانی محیط کسب و کار

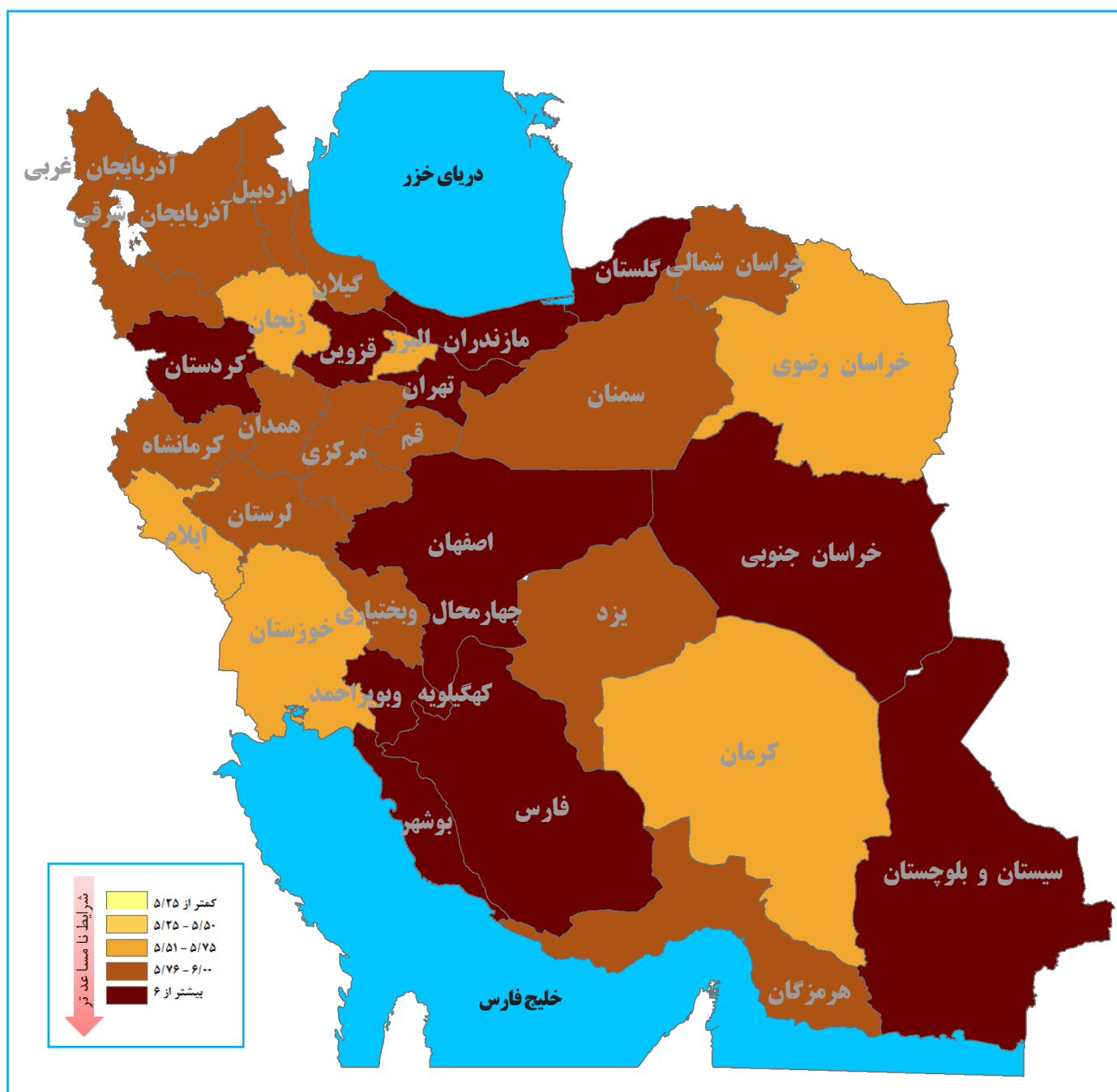
جدول ۸ - شاخص استانی محیط کسب و کار

استان	سال ۹۸	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۲	تابستان ۱۴۰۳	پاییز ۱۴۰۳	درصد تغییرات فصل پاییز نسبت به *	
									فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته
آذربایجان شرقی	۶۱۰۱	۵/۵۴	۵/۶۶	۵/۷۹	۵/۹۷	۵/۹۴	۶/۰۷	۵/۸۸	-۳/۰۵	-۰/۸۸
آذربایجان غربی	۵/۳۰	۵/۳۳	۵/۴۰	۵/۶۰	۵/۸۷	۵/۸۶	۵/۹۲	۵/۹۱	-۰/۱۳	۰/۸۸
اردبیل	۵/۹۳	۶/۰۳	۶/۰۹	۶/۲۸	۶/۱۸	۶/۱۳	۶/۰۷	۵/۹۹	-۱/۳۹	-۲/۲۷
اصفهان	۶/۱۷	۶/۰۵	۵/۷۷	۵/۸۲	۵/۹۳	۵/۹۰	۶/۲۳	۶/۱۱	-۲/۰۱	۳/۵۵
البرز	۶/۲۴	۶/۰۰	۵/۹۴	۶/۲۳	۶/۰۷	۵/۹۷	۵/۴۵	۵/۶۲	۳/۰۲	-۵/۹۳
ایلام	۶/۰۴	۵/۸۳	۵/۷۳	۵/۹۰	۵/۹۵	۵/۷۱	۵/۸۷	۵/۷۵	-۲/۰۱	۰/۶۹
بوشهر	۶/۱۸	۶/۰۴	۶/۰۳	۶/۳۹	۶/۱۹	۶/۱۲	۶/۱۰	۶/۰۵	-۰/۹۲	-۱/۱۰
تهران	۶/۱۹	۶/۱۵	۶/۲۴	۶/۱۲	۶/۱۷	۶/۲۰	۶/۰۹	۶/۲۳	۲/۳۷	۰/۴۲
چهارمحال و بختیاری	۶/۳۵	۶/۲۱	۶/۱۶	۶/۱۰	۶/۱۹	۶/۱۸	۵/۹۷	۵/۷۹	-۲/۹۶	-۶/۳۴
خراسان جنوبی	۵/۸۳	۵/۷۷	۵/۸۹	۵/۷۹	۵/۹۸	۵/۷۱	۶/۶۴	۶/۲۷	-۵/۶۸	۹/۸۱
خراسان رضوی	۶/۰۲	۵/۹۰	۵/۶۱	۶/۰۴	۶/۲۱	۶/۱۲	۵/۹۰	۵/۶۷	-۴/۰۳	-۷/۴۸
خراسان شمالی	۶/۲۴	۶/۰۶	۵/۹۴	۵/۹۸	۶/۰۵	۵/۹۵	۵/۸۷	۵/۸۹	۰/۴۹	-۰/۸۷
خوزستان	۶/۰۹	۶/۰۷	۶/۰۱	۵/۹۵	۵/۷۳	۵/۴۶	۵/۷۷	۵/۵۳	-۴/۲۸	۱/۱۴
زنجان	۵/۵۶	۵/۳۴	۵/۵۶	۵/۸۴	۵/۷۷	۵/۶۴	۵/۶۰	۵/۶۴	۰/۷۰	-۰/۰۳
سمنان	۵/۷۲	۵/۲۲	۵/۳۲	۵/۷۴	۵/۸۳	۵/۷۸	۵/۹۶	۵/۹۹	-۰/۵۴	۳/۵۹
سیستان و بلوچستان	۶/۳۷	۶/۲۳	۶/۲۹	۶/۲۵	۶/۳۹	۶/۵۴	۶/۲۲	۶/۲۲	-۰/۰۹	-۴/۸۲
فارس	۵/۹۲	۵/۸۰	۵/۶۰	۵/۷۲	۶/۰۸	۶/۰۹	۶/۱۶	۶/۰۱	-۲/۳۹	-۱/۳۸
قزوین	۵/۹۳	۵/۹۰	۵/۸۸	۵/۷۳	۵/۹۹	۶/۰۲	۶/۰۴	۶/۰۴	-۰/۰۴	۰/۳۰
قم	۶/۰۴	۵/۹۹	۶/۱۶	۶/۲۱	۵/۵۷	۵/۴۷	۵/۸۸	۵/۷۶	-۱/۹۵	۵/۳۵
کردستان	۶/۲۶	۶/۲۹	۶/۳۲	۶/۳۸	۶/۳۵	۶/۰۴	۶/۲۷	۶/۲۶	-۰/۱۴	۳/۷۴
کرمان	۶/۰۴	۶/۲۴	۶/۳۶	۶/۳۳	۵/۹۱	۵/۶۸	۵/۷۸	۵/۶۸	-۱/۸۵	۰/۰۰
کرمانشاه	۶/۱۷	۶/۱۱	۶/۱۷	۵/۹۹	۵/۹۸	۵/۹۰	۶/۰۴	۵/۹۸	-۱/۰۱	۱/۳۸
کهگیلویه و بویراحمد	۵/۹۸	۵/۹۷	۵/۸۶	۵/۸۵	۵/۹۶	۵/۹۰	۶/۲۴	۶/۲۳	-۰/۰۸	۵/۶۶
گلستان	۶/۱۱	۶/۰۵	۶/۱۹	۶/۲۵	۵/۹۷	۵/۶۸	۶/۰۵	۶/۰۱	-۰/۵۷	۵/۸۵
گیلان	۵/۵۶	۵/۶۴	۵/۷۰	۶/۱۱	۶/۱۷	۶/۰۶	۶/۰۷	۵/۸۷	-۳/۳۳	-۳/۱۸
لرستان	۶/۱۳	۵/۹۴	۵/۹۴	۶/۰۷	۶/۰۹	۶/۲۱	۵/۸۷	۵/۹۵	۱/۳۷	-۴/۱۵
مازندران	۵/۷۱	۵/۸۶	۵/۷۶	۵/۹۲	۶/۰۱	۵/۹۲	۶/۱۵	۶/۰۷	-۱/۳۳	۲/۵۶
مرکزی	۵/۶۵	۵/۳۸	۵/۱۵	۵/۴۵	۵/۵۵	۵/۷۰	۵/۷۹	۵/۷۹	-۰/۰۳	۱/۵۱
هرمزگان	۶/۱۰	۶/۰۸	۵/۹۴	۶/۲۲	۶/۲۹	۶/۴۸	۶/۱۰	۵/۹۷	-۲/۲۰	-۷/۹۱
همدان	۶/۰۶	۵/۸۹	۵/۸۵	۵/۹۴	۵/۹۵	۵/۹۲	۵/۹۵	۵/۹۵	۰/۰۶	۰/۶۱
یزد	۵/۷۲	۵/۶۴	۵/۶۵	۵/۸۵	۵/۹۹	۵/۹۵	۶/۰۵	۵/۹۸	-۱/۲۲	۰/۴۱

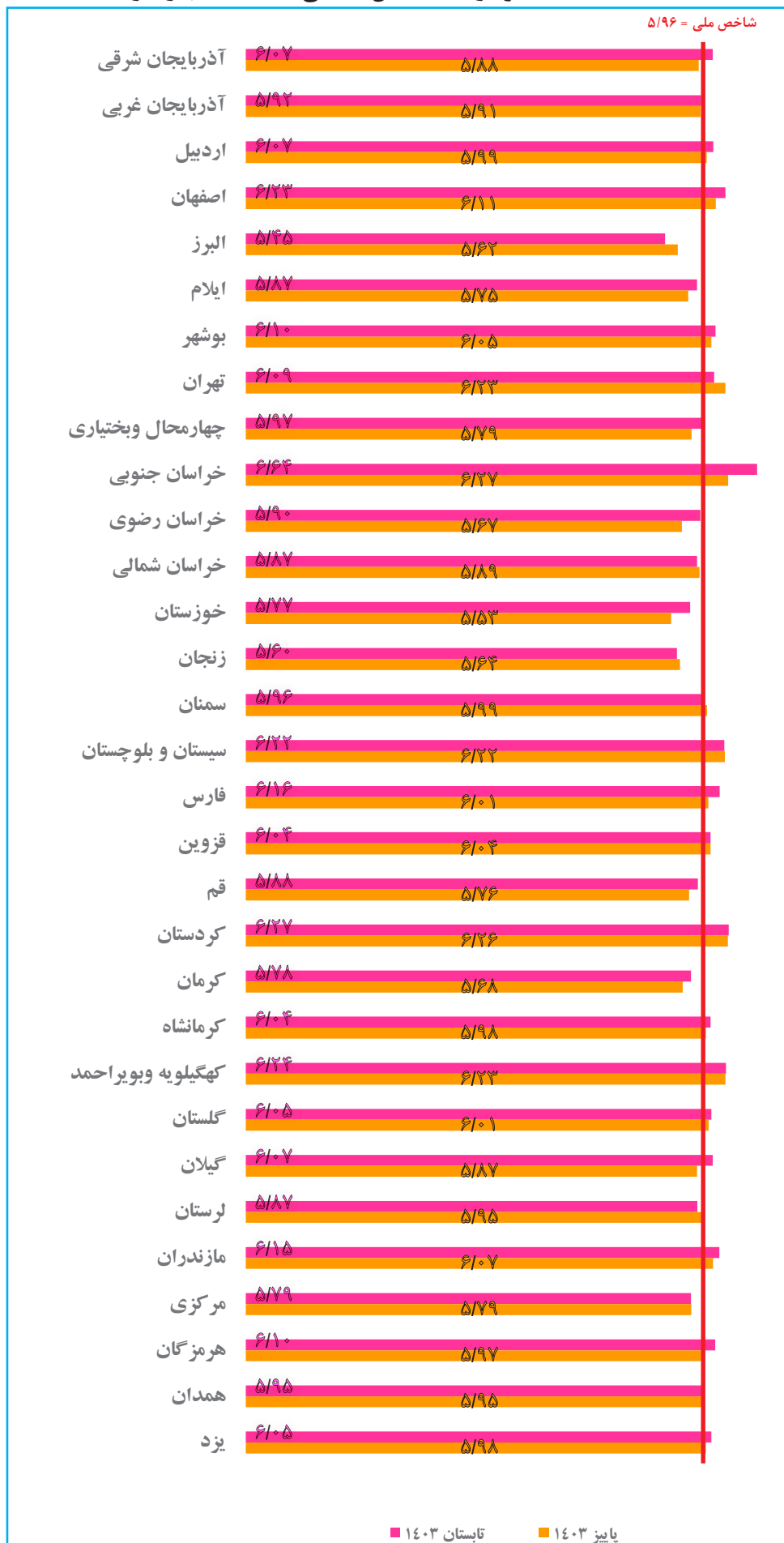
* مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

طبق جدول ۸، نتایج ارزیابی طرح پایش در پاییز ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که از منظر وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار، استان‌های خوزستان، البرز و زنجان دارای محیط کسب و کار مساعدتری نسبت به سایر استان‌ها بوده‌اند. قابل ذکر است که عدد شاخص برای حدود ۴۸ درصد استان‌های کشور از عدد شاخص ملی فضای کسب و کار کمتر بوده است که در نمودار ۴ قابل مشاهده است. همچنین اختلاف عدد شاخص وضعیت محیط کسب و کار در بهترین و بدترین استان حداکثر معادل ۰/۷۴ واحد است که نشانگر عدم وجود تفاوت قابل توجه در وضعیت عدد شاخص استان‌ها نسبت به یکدیگر است.

شکل ۲ - نقشه موضوعی شاخص استانی محیط کسب و کار

نمودار ۴- شاخص استانی محیط کسب و کار

جدول ۹ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و استان‌ها - پاییز ۱۴۰۳ (ادامه)

استان	مؤلفه	کل کشور	آذربایجان شرقی	آذربایجان غربی	اردبیل	اصفهان	البرز	ایلام	بوشهر	تهران	چهارمحال و بختیاری	خراسان جنوبی	خراسان رضوی	خراسان شمالی	خوزستان	زنجان	سمنان	سیستان و بلوچستان	فارس	قزوین	قم	کردستان	کرمان	کرمانشاه	کهگیلویه و بویراحمد	گلستان	گیلان	لرستان	مازندران	مرکزی	هرمزگان	همدان	یزد				
استان	مؤلفه	۶۱۹	۵۵۷	۶۲۵	۶۸۳	۵۹۶	۵۸۰	۶۲۴	۶۲۱	۷۵۳	۶۴۳	۶۳۷	۵۵۳	۵۴۴	۵۰۰	۶۶۷	۵۵۳	۶۲۷	۶۴۷	۶۵۳	۵۴۱	۶۶۱	۵۴۱	۶۳۳	۶۷۸	۶۳۱	۶۵۷	۶۴۴	۶۱۳	۶۴۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸				
		۶۱۵	۵۸۵	۶۳۹	۶۷۲	۵۸۵	۶۶۵	۶۲۴	۵۰۰	۵۸۸	۶۱۳	۶۲۹	۵۸۰	۵۱۰	۶۹۷	۶۳۸	۶۹۷	۶۵۳	۶۲۷	۶۱۳	۶۷۷	۶۷۰	۶۶۱	۶۶۳	۶۶۴	۶۶۴	۶۵۷	۶۱۳	۶۴۱	۶۸۶	۶۳۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸			
استان	مؤلفه	۵۸۴	۵۵۱	۶۸۶	۶۷۲	۵۸۵	۶۶۵	۶۲۴	۵۰۰	۵۸۸	۶۱۳	۵۸۰	۵۱۰	۶۹۷	۶۳۸	۶۹۷	۶۵۳	۶۲۷	۶۱۳	۶۷۷	۶۷۰	۶۶۱	۶۶۳	۶۶۴	۶۶۴	۶۵۷	۶۱۳	۶۴۱	۶۸۶	۶۳۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸	۵۷۱			
		۵۸۴	۵۵۱	۶۸۶	۶۷۲	۵۸۵	۶۶۵	۶۲۴	۵۰۰	۵۸۸	۶۱۳	۵۸۰	۵۱۰	۶۹۷	۶۳۸	۶۹۷	۶۵۳	۶۲۷	۶۱۳	۶۷۷	۶۷۰	۶۶۱	۶۶۳	۶۶۴	۶۶۴	۶۵۷	۶۱۳	۶۴۱	۶۸۶	۶۳۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸	۵۷۱	۵۸۴		
استان	مؤلفه	۵۱۹	۵۰۸	۵۱۶	۵۸۲	۴۹۰	۳۲۵	۴۲۴	۵۷۵	۶۰۳	۶۶۱	۶۰۹	۵۳۶	۵۳۹	۶۶۰	۵۹۴	۶۵۵	۵۲۷	۵۴۳	۵۳۳	۴۹۴	۵۰۹	۴۳۷	۴۳۷	۴۳۷	۵۵۹	۵۷۴	۵۱۹	۵۵۲	۴۶۷	۵۶۰	۵۲۷	۶۲۹	۵۲۷	۵۲۷		
		۵۱۹	۵۰۸	۵۱۶	۵۸۲	۴۹۰	۳۲۵	۴۲۴	۵۷۵	۶۰۳	۶۶۱	۶۰۹	۵۳۶	۵۳۹	۶۶۰	۵۹۴	۶۵۵	۵۲۷	۵۴۳	۵۳۳	۴۹۴	۵۰۹	۴۳۷	۴۳۷	۵۵۹	۵۷۴	۵۱۹	۵۵۲	۴۶۷	۵۶۰	۵۲۷	۶۲۹	۵۲۷	۵۲۷	۵۱۹		
استان	مؤلفه	۶۳۳	۶۱۰	۵۲۵	۶۴۱	۶۱۶	۷۹۷	۶۲۳	۶۱۱	۷۳۵	۵۳۹	۶۴۹	۵۱۸	۶۰۳	۵۵۸	۶۵۵	۶۵۵	۶۱۶	۶۵۶	۶۴۰	۶۲۱	۶۸۹	۵۴۳	۵۴۳	۶۲۳	۶۷۶	۶۱۳	۶۶۱	۶۵۳	۶۴۴	۶۲۹	۶۲۹	۶۲۹	۶۲۹	۶۲۹		
		۶۳۳	۶۱۰	۵۲۵	۶۴۱	۶۱۶	۷۹۷	۶۲۳	۶۱۱	۷۳۵	۵۳۹	۶۴۹	۵۱۸	۶۰۳	۵۵۸	۶۵۵	۶۵۵	۶۱۶	۶۵۶	۶۴۰	۶۲۱	۶۸۹	۵۴۳	۵۴۳	۶۲۳	۶۷۶	۶۱۳	۶۶۱	۶۵۳	۶۴۴	۶۲۹	۶۲۹	۶۲۹	۶۲۹	۶۲۹	۶۲۹	
استان	مؤلفه	۵۹۴	۵۱۲	۵۰۱	۵۷۸	۶۱۸	۵۷۹	۵۱۸	۶۰۷	۶۲۶	۶۲۶	۷۰۰	۵۳۴	۵۴۶	۵۱۹	۵۲۳	۶۲۳	۷۱۴	۵۸۱	۶۳۹	۶۲۸	۶۱۹	۶۱۹	۵۳۸	۵۳۸	۶۶۶	۵۷۴	۵۱۲	۵۳۵	۶۳۵	۵۴۰	۶۰۸	۶۰۸	۶۰۸	۶۰۸		
		۵۹۴	۵۱۲	۵۰۱	۵۷۸	۶۱۸	۵۷۹	۵۱۸	۶۰۷	۶۲۶	۶۲۶	۷۰۰	۵۳۴	۵۴۶	۵۱۹	۵۲۳	۶۲۳	۷۱۴	۵۸۱	۶۳۹	۶۲۸	۶۱۹	۶۱۹	۵۳۸	۵۳۸	۶۶۶	۵۷۴	۵۱۲	۵۳۵	۶۳۵	۵۴۰	۶۰۸	۶۰۸	۶۰۸	۶۰۸		
استان	مؤلفه	۵۴۳	۵۲۴	۵۲۶	۵۴۴	۵۱۷	۵۵۳	۵۴۵	۶۰۰	۶۱۴	۵۳۹	۶۰۸	۵۳۷	۵۳۷	۶۵۵	۶۲۳	۶۲۳	۶۲۱	۵۴۷	۵۳۷	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	
		۵۴۳	۵۲۴	۵۲۶	۵۴۴	۵۱۷	۵۵۳	۵۴۵	۶۰۰	۶۱۴	۵۳۹	۶۰۸	۵۳۷	۵۳۷	۶۵۵	۶۲۳	۶۲۳	۶۲۱	۵۴۷	۵۳۷	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹	۶۵۹
استان	مؤلفه	۶۰۰	۶۶۶	۵۰۸	۵۳۹	۶۶۳	۶۰۴	۵۸۶	۶۲۷	۵۵۵	۷۱۰	۶۴۱	۶۸۰	۶۸۶	۶۳۴	۵۷۶	۷۱۳	۵۷۱	۶۲۶	۶۲۶	۶۳۷	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	
		۶۰۰	۶۶۶	۵۰۸	۵۳۹	۶۶۳	۶۰۴	۵۸۶	۶۲۷	۵۵۵	۷۱۰	۶۴۱	۶۸۰	۶۸۶	۶۳۴	۵۷۶	۷۱۳	۵۷۱	۶۲۶	۶۲۶	۶۳۷	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴	۶۱۴
استان	مؤلفه	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	
		۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸	۵۱۸
استان	مؤلفه	۶۱۵	۵۸۵	۶۳۹	۶۷۲	۵۸۵	۶۶۵	۶۲۴	۵۰۰	۵۸۸	۶۱۳	۵۸۰	۵۱۰	۶۹۷	۶۳۸	۶۹۷	۶۵۳	۶۲۷	۶۱۳	۶۷۷	۶۷۰	۶۶۱	۶۶۳	۶۶۴	۶۶۴	۶۵۷	۶۱۳	۶۴۱	۶۸۶	۶۳۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱	
		۶۱۵	۵۸۵	۶۳۹	۶۷۲	۵۸۵	۶۶۵	۶۲۴	۵۰۰	۵۸۸	۶۱۳	۵۸۰	۵۱۰	۶۹۷	۶۳۸	۶۹۷	۶۵۳	۶۲۷	۶۱۳	۶۷۷	۶۷۰	۶۶۱	۶۶۳	۶۶۴	۶۶۴	۶۵۷	۶۱۳	۶۴۱	۶۸۶	۶۳۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱
استان	مؤلفه	۶۱۵	۵۸۵	۶۳۹	۶۷۲	۵۸۵	۶۶۵	۶۲۴	۵۰۰	۵۸۸	۶۱۳	۵۸۰	۵۱۰	۶۹۷	۶۳۸	۶۹۷	۶۵۳	۶۲۷	۶۱۳	۶۷۷	۶۷۰	۶۶۱	۶۶۳	۶۶۴	۶۶۴	۶۵۷	۶۱۳	۶۴۱	۶۸۶	۶۳۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱	
		۶۱۵	۵۸۵	۶۳۹	۶۷۲	۵۸۵	۶۶۵	۶۲۴	۵۰۰	۵۸۸	۶۱۳	۵۸۰	۵۱۰	۶۹۷	۶۳۸	۶۹۷	۶۵۳	۶۲۷	۶۱۳	۶۷۷	۶۷۰	۶۶۱	۶۶۳	۶۶۴	۶۶۴	۶۵۷	۶۱۳	۶۴۱	۶۸۶	۶۳۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱
استان	مؤلفه	۶۱۵	۵۸۵	۶۳۹	۶۷۲	۵۸۵	۶۶۵	۶۲۴	۵۰۰	۵۸۸	۶۱۳	۵۸۰	۵۱۰	۶۹۷	۶۳۸	۶۹۷	۶۵۳	۶۲۷	۶۱۳	۶۷۷	۶۷۰	۶۶۱	۶۶۳	۶۶۴	۶۶۴	۶۵۷	۶۱۳	۶۴۱	۶۸۶	۶۳۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱	
		۶۱۵	۵۸۵	۶۳۹	۶۷۲	۵۸۵	۶۶۵	۶۲۴	۵۰۰	۵۸۸	۶۱۳	۵۸۰	۵۱۰	۶۹۷	۶۳۸	۶۹۷	۶۵۳	۶۲۷	۶۱۳	۶۷۷	۶۷۰	۶۶۱	۶۶۳	۶۶۴	۶۶۴	۶۵۷	۶۱۳	۶۴۱	۶۸۶	۶۳۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱
استان	مؤلفه	۶۱۵	۵۸۵	۶۳۹	۶۷۲	۵۸۵	۶۶۵	۶۲۴	۵۰۰	۵۸۸	۶۱۳	۵۸۰	۵۱۰	۶۹۷	۶۳۸	۶۹۷	۶۵۳	۶۲۷	۶۱۳	۶۷۷	۶۷۰	۶۶۱	۶۶۳	۶۶۴	۶۶۴	۶۵۷	۶۱۳	۶۴۱	۶۸۶	۶۳۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱	
		۶۱۵	۵۸۵	۶۳۹	۶۷۲	۵۸۵	۶۶۵	۶۲۴	۵۰۰	۵۸۸	۶۱۳	۵۸۰	۵۱۰	۶۹۷	۶۳۸	۶۹۷	۶۵۳	۶۲۷	۶۱۳	۶۷۷	۶۷۰	۶۶۱	۶۶۳	۶۶۴	۶۶۴	۶۵۷	۶۱۳	۶۴۱	۶۸۶	۶۳۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱
استان	مؤلفه	۶۱۵	۵۸۵	۶۳۹	۶۷۲	۵۸۵	۶۶۵	۶۲۴	۵۰۰	۵۸۸	۶۱۳	۵۸۰	۵۱۰	۶۹۷	۶۳۸	۶۹۷	۶۵۳	۶۲۷	۶۱۳	۶۷۷	۶۷۰	۶۶۱	۶۶۳	۶۶۴	۶۶۴	۶۵۷	۶۱۳	۶۴۱	۶۸۶	۶۳۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱	
		۶۱۵	۵۸۵	۶۳۹	۶۷۲	۵۸۵	۶۶۵	۶۲۴	۵۰۰	۵۸۸	۶۱۳	۵۸۰	۵۱۰	۶۹۷	۶۳۸	۶۹۷	۶۵۳	۶۲۷	۶۱۳	۶۷۷	۶۷۰	۶۶۱	۶۶۳	۶۶۴	۶۶۴	۶۵۷	۶۱۳	۶۴۱	۶۸۶	۶۳۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱	۵۷۱
استان	مؤلفه	۶۱۵	۵۸۵	۶۳۹	۶۷۲	۵۸۵	۶۶۵	۶۲۴	۵۰۰	۵۸۸	۶۱۳	۵۸۰	۵۱۰	۶۹۷	۶۳۸	۶۹۷	۶۵۳	۶۲۷	۶۱۳	۶۷۷	۶۷۰	۶۶۱	۶۶۳	۶۶۴	۶۶۴	۶۵۷	۶۱۳	۶۴۱	۶۸۶	۶۳۱	۵۸۸	۶۰۴	۵۹۸	۵۷۱			

شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

جدول ۱۰ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

رشته فعالیت	تابستان ۱۴۰۳	پاییز ۱۴۰۳	درصد تغییرات *
عمده فروشی و خرده فروشی، تعمیر وسایل و ... (صادرات و واردات)	۵/۹۷	۵/۸۸	-۱/۶۳
تولید صنعتی (ساخت)	۵/۸۶	۵/۷۷	-۱/۴۲
آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت های تصفیه	۵/۶۵	۴/۷۰	-۱۶/۷۶
حمل و نقل و انبارداری	۵/۶۴	۵/۸۷	۴/۰۴
اطلاعات و ارتباطات	۶/۱۰	۵/۹۳	-۲/۸۸
فعالیت حرفه ای، علمی و فنی	۶/۳۳	۵/۹۶	-۵/۸۴
کشاورزی، جنگل داری و ماهی گیری	۶/۰۶	۵/۹۱	-۲/۴۳
آموزش	۶/۳۴	۵/۶۹	-۱۰/۲۵
اداری و خدمات پشتیبانی	۶/۱۸	۶/۲۵	۱/۰۸
هنر، سرگرمی و تفریح	۵/۷۳	۵/۶۰	-۲/۳۰
خدمات مربوط به تأمین جا و غذا	۶/۲۲	۵/۴۸	-۱۱/۸۹
مالی و بیمه	۵/۸۷	۵/۸۶	-۰/۱۷
استخراج معدن	۵/۹۵	۵/۵۷	-۶/۲۶
ساختمان	۶/۱۳	۵/۸۳	-۴/۸۸
سلامت انسان و مددکاری اجتماعی	۶/۴۹	۶/۱۰	-۵/۹۶
املاک و مستغلات	۶/۰۵	۶/۲۰	۲/۵۴
سایر فعالیت های خدماتی	۶/۲۲	۶/۲۵	۰/۳۶

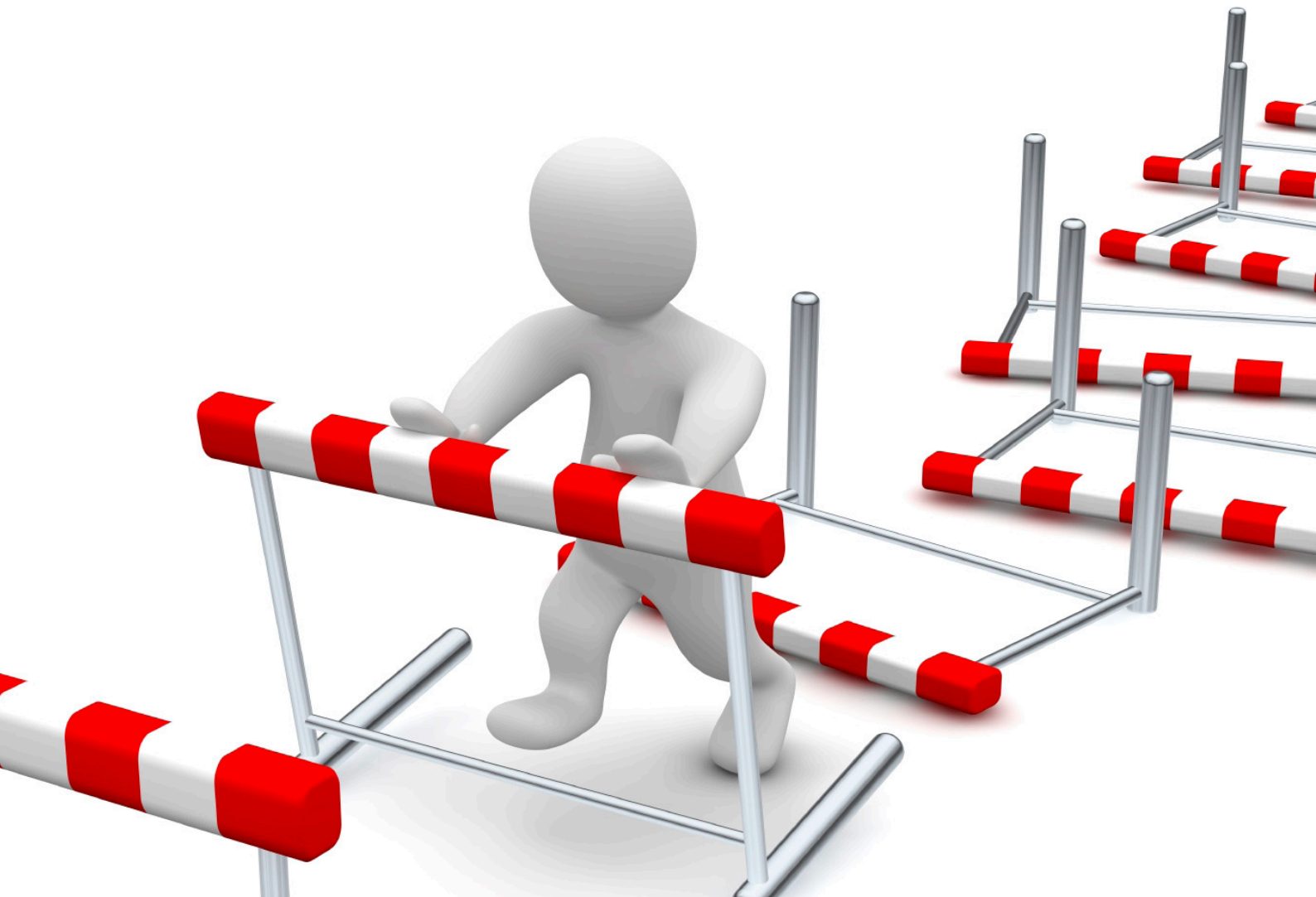
*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

با توجه به جدول ۱۰، در پاییز ۱۴۰۳، رشته فعالیت های: ۱- اداری و خدمات پشتیبانی، ۲- سایر فعالیت های خدماتی و ۳- املاک و مستغلات به ترتیب دارای نامساعدترین محیط کسب و کار و رشته فعالیت های ۱- آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت های تصفیه، ۲- خدمات مربوط به تأمین جا و غذا و ۳- استخراج معدن به ترتیب مساعدترین محیط برای کسب و کار نسبت به سایر رشته فعالیت های اقتصادی ارزیابی شده اند. لازم به ذکر است که از ۲۱ رشته فعالیت عمده اقتصادی، ۴ رشته فعالیت به دلیل قرار گرفتن در بخش عمومی و خانواری از چارچوب آمارگیری طرح حذف شده اند. منظور از سایر فعالیت های خدماتی، فعالیت های سازمان های دارای عضو، تعمیر راپانه و کالاهای شخصی و خانگی و سایر فعالیت های خدماتی شخصی است.

نمودار ۵ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

در جدول ۱۱ مولفه‌های پیمایشی به تفکیک رشته فعالیت‌های اقتصادی قابل مشاهده است. با استفاده از این جدول می‌توان تحلیل‌های مختلف در مورد وضعیت هر یک از مولفه‌ها در رشته فعالیت‌های اقتصادی ارائه نمود.

جدول ۱۱ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و رشته فعالیت اقتصادی - پاییز ۱۴۰۳

مؤلفه	رشته فعالیت	تولید صنعتی (ساخت)	عمده فروشی و خرده فروشی، تعمیر وسایل و ... (صادرات و واردات)	آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیتهای تصفیه	حمل و نقل و انبارداری	اطلاعات و ارتباطات	فعالیت حرفه‌ای، علمی و فنی	کشاورزی، جنگل‌داری و ماهی‌گیری	آموزش	اداری و خدمات پشتیبانی	هنر، سرگرمی و تفریح	خدمات مربوط به تأمین جا و غذا	مالی و بیمه	استخراج معدن	ساختمان	سلامت انسان و مددکاری اجتماعی	املاک و مستغلات	سایر فعالیتهای خدماتی
۳/۱۸۹	۴/۳۰	۳/۰۷	۳/۸۸	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۲۸	۴/۷۳	۳/۵۳	۴/۰۴	۳/۴۹	۳/۹۸	۳/۴۸	۴/۳۵	۳/۲۵	۳/۶۲	۳/۹۰	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	
۵/۶۰	۶/۱۱	۷/۹۴	۵/۷۱	۵/۸۶	۶/۵۰	۴/۵۳	۵/۱۷	۶/۶۳	۶/۸۶	۶/۲۰	۶/۱۲	۵/۷۶	۶/۰۴	۶/۳۳	۶/۱۱	۵/۹۰	برداشتهای سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	
۵/۵۷	۵/۲۳	۵/۴۷	۴/۹۹	۵/۲۶	۵/۳۳	۴/۲۱	۵/۶۰	۶/۰۰	۴/۸۰	۵/۰۵	۵/۹۲	۵/۶۲	۵/۳۵	۴/۸۲	۵/۱۶	۵/۰۷	بی‌تعهدی طرفهای قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	
۶/۲۴	۶/۵۹	۸/۵۹	۶/۵۹	۶/۵۷	۸/۰۵	۵/۴۴	۷/۵۵	۷/۵۴	۷/۰۸	۷/۲۲	۷/۳۵	۶/۸۴	۶/۹۷	۷/۱۸	۷/۲۱	۶/۸۵	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	
۷/۹۶	۷/۰۰	۸/۵۰	۷/۶۰	۷/۵۳	۸/۱۸	۷/۰۰	۷/۵۰	۸/۷۴	۶/۸۶	۷/۹۹	۷/۲۹	۷/۲۹	۷/۲۹	۷/۰۰	۷/۹۳	۷/۸۵	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	
۷/۰۲	۵/۸۴	۷/۵۹	۶/۳۹	۵/۶۳	۶/۸۳	۵/۴۱	۶/۶۰	۵/۹۲	۵/۸۷	۶/۱۵	۶/۳۲	۵/۴۸	۵/۹۸	۶/۲۷	۵/۹۶	۵/۹۴	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	
۴/۷۷	۴/۵۷	۴/۵۹	۵/۴۸	۳/۹۰	۵/۰۸	۴/۶۲	۴/۸۰	۵/۱۴	۵/۷۷	۴/۸۵	۵/۳۰	۴/۹۲	۵/۳۶	۴/۳۰	۴/۸۹	۵/۰۴	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی	
۶/۵۱	۶/۷۳	۶/۴۷	۶/۳۵	۵/۴۲	۵/۶۲	۵/۵۵	۷/۱۱	۶/۵۰	۶/۳۲	۶/۵۷	۶/۷۷	۶/۴۲	۵/۴۴	۶/۰۲	۶/۵۰	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار		
۶/۳۴	۶/۸۸	۷/۰۶	۶/۴۸	۶/۰۸	۷/۶۹	۵/۴۰	۶/۴۴	۶/۴۵	۶/۸۳	۵/۸۳	۶/۱۷	۶/۷۶	۵/۷۰	۵/۵۵	۵/۷۸	۶/۲۲	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	
۷/۲۲	۶/۹۱	۷/۴۷	۶/۴۴	۶/۴۲	۷/۶۹	۷/۷۴	۵/۲۰	۷/۱۲	۵/۷۲	۶/۱۷	۶/۳۷	۶/۲۸	۶/۵۶	۵/۳۸	۶/۵۳	۶/۹۵	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	
۷/۸۲	۸/۱۰	۸/۱۱	۷/۴۸	۷/۴۴	۸/۰۰	۷/۲۹	۷/۸۳	۷/۶۱	۷/۱۳	۸/۰۳	۷/۰۹	۷/۵۷	۷/۳۸	۵/۹۱	۷/۷۱	۷/۶۵	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	
۶/۶۸	۶/۷۶	۶/۳۹	۵/۹۵	۵/۹۷	۵/۷۶	۵/۹۴	۵/۲۷	۵/۹۱	۵/۸۳	۶/۲۸	۶/۱۱	۶/۵۱	۶/۱۳	۵/۵۵	۵/۷۹	۶/۰۱	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	
۶/۲۱	۶/۹۴	۵/۰۰	۵/۲۳	۶/۴۶	۴/۹۳	۵/۲۳	۶/۱۳	۶/۲۷	۵/۰۰	۵/۷۱	۵/۳۴	۴/۹۷	۶/۳۲	۵/۷۰	۵/۳۷	۵/۵۹	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	
۵/۷۶	۶/۷۶	۶/۱۴	۶/۲۱	۵/۵۹	۶/۲۵	۶/۲۹	۴/۸۳	۶/۸۶	۵/۸۹	۶/۱۲	۵/۷۸	۶/۱۴	۵/۵۲	۵/۲۰	۵/۸۲	۶/۰۰	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	
۶/۷۴	۶/۵۹	۶/۷۱	۶/۳۱	۵/۱۲	۶/۶۸	۵/۹۴	۵/۰۹	۷/۳۹	۶/۸۳	۶/۳۰	۶/۴۸	۶/۴۰	۶/۳۲	۵/۶۴	۵/۸۴	۶/۳۷	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار	
۵/۵۷	۶/۰۹	۵/۰۷	۵/۰۱	۴/۴۲	۴/۶۰	۴/۳۸	۵/۲۵	۵/۰۰	۵/۳۳	۵/۱۰	۴/۵۸	۴/۸۵	۵/۶۲	۵/۰۰	۴/۵۳	۴/۹۹	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	
۷/۰۸	۷/۱۷	۵/۷۶	۵/۸۱	۴/۷۱	۴/۶۴	۵/۰۸	۶/۶۷	۶/۵۷	۶/۳۰	۵/۶۷	۵/۷۲	۵/۳۸	۵/۷۷	۴/۳۳	۵/۴۹	۶/۱۴	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	
۵/۷۲	۶/۰۷	۵/۸۵	۴/۸۸	۴/۵۲	۵/۶۲	۶/۵۴	۵/۰۰	۶/۱۲	۴/۵۰	۵/۴۲	۵/۱۴	۴/۹۴	۵/۳۰	۵/۱۰	۵/۰۶	۵/۲۷	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	
۶/۷۸	۷/۱۱	۷/۲۵	۶/۱۸	۵/۲۴	۶/۶۷	۶/۰۶	۶/۳۳	۶/۸۳	۶/۳۰	۶/۷۷	۶/۰۳	۵/۵۷	۶/۱۳	۴/۹۰	۶/۱۸	۶/۴۵	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	
۶/۰۹	۶/۴۷	۵/۴۴	۵/۹۵	۵/۵۳	۵/۴۷	۵/۰۶	۵/۸۲	۵/۸۸	۶/۰۷	۶/۳۸	۵/۷۲	۵/۰۷	۵/۱۸	۵/۹۸	۵/۹۴	۵/۹۴	کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	
۶/۵۲	۶/۶۲	۴/۳۸	۵/۱۶	۴/۶۶	۴/۸۸	۵/۶۳	۵/۰۰	۴/۹۵	۴/۵۲	۵/۰۶	۵/۶۰	۵/۵۷	۵/۷۳	۵/۰۸	۵/۱۳	۵/۷۰	کمبود تقاضا در بازار	
۶/۴۴	۶/۷۱	۶/۱۳	۵/۰۷	۵/۹۰	۴/۹۴	۴/۹۴	۵/۹۱	۵/۸۵	۵/۲۸	۵/۷۰	۵/۶۵	۵/۹۱	۵/۸۰	۴/۳۶	۵/۶۷	۵/۷۲	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	
۶/۱۶	۵/۷۵	۵/۳۱	۵/۴۳	۶/۳۱	۴/۸۳	۵/۷۵	۵/۶۷	۵/۵۷	۵/۵۲	۵/۷۴	۶/۰۶	۶/۳۷	۵/۵۴	۴/۹۱	۶/۳۲	۵/۸۶	کمبود نیروی کار ماهر	
۶/۵۸	۵/۳۳	۵/۴۴	۵/۱۴	۴/۰۶	۴/۸۹	۵/۵۳	۴/۲۷	۶/۳۸	۴/۷۹	۵/۰۲	۵/۱۰	۵/۸۲	۵/۲۲	۳/۷۵	۴/۹۸	۵/۳۱	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	
۴/۶۶	۳/۷۱	۲/۵۸	۴/۲۶	۴/۲۷	۳/۹۳	۴/۵۹	۳/۰۰	۳/۸۶	۳/۰۰	۴/۶۸	۴/۰۷	۴/۰۶	۴/۴۳	۴/۶۷	۴/۱۳	۳/۹۴	محدودیت دسترسی به آب	
۵/۹۸	۴/۲۵	۵/۳۳	۶/۰۵	۶/۰۳	۵/۰۷	۶/۲۲	۴/۲۲	۶/۵۷	۴/۸۳	۵/۸۳	۵/۶۱	۵/۵۹	۵/۸۲	۵/۵۰	۶/۱۶	۵/۴۰	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)	
۶/۸۶	۷/۴۵	۵/۷۱	۶/۱۶	۵/۱۲	۶/۷۸	۶/۰۰	۶/۰۰	۷/۴۳	۵/۷۰	۶/۳۶	۶/۴۹	۶/۵۱	۶/۲۶	۵/۴۰	۵/۸۶	۶/۲۶	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	
۶/۳۳	۶/۱۹	۶/۸۸	۶/۲۲	۶/۱۸	۶/۳۲	۵/۲۹	۷/۰۰	۷/۵۸	۶/۲۴	۶/۶۳	۶/۵۷	۶/۹۱	۵/۹۳	۵/۹۱	۶/۰۵	۶/۰۷	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	

شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و اتاق‌ها

جدول ۱۲ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سه اتاق - پاییز ۱۴۰۳

اتاق اصناف			اتاق تعاون			اتاق بازرگانی			کل			عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)
درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۳	تابستان ۱۴۰۳	درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۳	تابستان ۱۴۰۳	درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۳	تابستان ۱۴۰۳	درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۳	تابستان ۱۴۰۳	
-۰/۸۶	۵/۸۴	۵/۷۹	-۲/۴۷	۵/۹۳	۶/۰۸	-۲/۳۷	۵/۸۳	۵/۹۷	-۱/۸۳	۵/۸۵	۵/۹۶	
-۱/۰۶	۳/۹۱	۳/۹۵	-۱۳/۵۱	۳/۷۰	۴/۲۸	-۹/۳۴	۳/۷۶	۴/۱۵	-۸/۲۹	۳/۷۹	۴/۱۳	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
-۲/۱۱	۴/۹۸	۵/۰۸	-۴/۵۵	۶/۰۶	۶/۳۵	-۰/۸۸	۶/۳۰	۶/۳۶	-۲/۳۶	۶/۰۱	۶/۱۵	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
-۵/۰۳	۵/۰۷	۵/۳۴	-۸/۲۰	۵/۱۱	۵/۵۷	-۲/۷۸	۵/۱۹	۵/۳۴	-۳/۹۲	۵/۱۶	۵/۳۷	بی‌تهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
-۴/۱۰	۵/۸۹	۶/۱۴	-۲/۲۱	۷/۰۸	۷/۲۴	-۰/۸۵	۷/۳۵	۷/۴۱	-۲/۳۹	۷/۰۱	۷/۱۹	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۵/۶۹	۷/۸۲	۷/۴۰	-۰/۸۷	۸/۱۵	۸/۰۷	-۰/۸۳	۷/۸۱	۷/۷۴	۱/۵۹	۷/۸۵	۷/۷۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۲/۰۱	۵/۹۵	۵/۸۳	-۲/۵۷	۶/۳۴	۶/۵۱	-۲/۲۳	۵/۹۶	۶/۱۰	-۱/۷۴	۶/۰۱	۶/۱۲	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
-۶/۱۵	۴/۸۳	۵/۱۵	۳/۲۶	۵/۱۶	۵/۰۰	-۲/۷۴	۵/۰۱	۵/۱۵	-۲/۸۰	۴/۹۹	۵/۱۳	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
-۱/۰۸	۶/۷۴	۶/۸۱	-۳/۳۶	۶/۴۵	۶/۶۸	-۱/۸۹	۶/۱۶	۶/۲۷	-۱/۶۰	۶/۳۱	۶/۴۱	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۱/۸۵	۶/۳۳	۶/۳۱	-۴/۶۳	۶/۴۹	۶/۸۱	-۳/۱۲	۵/۹۵	۶/۱۴	-۲/۵۴	۶/۰۸	۶/۲۴	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۳/۸۹	۶/۷۵	۶/۴۹	-۱/۳۶	۶/۹۷	۷/۰۷	-۲/۸۳	۶/۶۴	۶/۸۴	-۱/۴۹	۶/۷۱	۶/۸۱	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
-۰/۷۱	۷/۸۲	۷/۷۶	-۱/۷۵	۸/۲۲	۸/۳۶	-۰/۶۲	۷/۵۰	۷/۵۵	-۰/۵۶	۷/۶۵	۷/۷۰	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
-۱/۳۴	۶/۰۹	۶/۱۷	-۰/۲۰	۶/۲۲	۶/۲۳	-۴/۴۱	۵/۹۰	۶/۱۸	-۳/۳۸	۵/۹۸	۶/۱۸	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۰۶	۵/۸۵	۵/۵۷	-۸/۰۹	۵/۱۹	۵/۶۵	-۱/۵۱	۵/۵۲	۵/۶۰	-۱/۲۰	۵/۵۴	۵/۶۰	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۱/۶۳	۶/۲۳	۶/۱۳	۱/۰۱	۶/۲۹	۶/۲۳	-۴/۵۲	۵/۸۰	۶/۰۷	-۲/۷۰	۵/۹۴	۶/۱۰	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۱/۴۳	۶/۱۵	۶/۰۶	-۰/۱۳	۶/۵۲	۶/۵۳	-۱/۴۹	۶/۱۴	۶/۲۴	-۱/۰۱	۶/۱۹	۶/۳۵	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
-۲/۵۱	۵/۱۹	۵/۳۲	-۵/۸۰	۵/۱۴	۵/۴۶	-۳/۷۱	۴/۷۰	۴/۸۸	-۳/۵۲	۴/۸۵	۵/۰۲	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۳/۴۱	۶/۵۴	۶/۳۳	-۶/۳۴	۶/۰۴	۶/۴۵	-۰/۵۳	۵/۶۳	۵/۶۶	-۰/۲۲	۵/۸۴	۵/۸۶	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
-۱/۱۴	۵/۶۸	۵/۷۴	-۰/۶۰	۵/۶۰	۵/۵۶	-۳/۷۶	۵/۰۰	۵/۱۹	-۲/۳۹	۵/۱۹	۵/۳۲	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۵/۱۵	۶/۴۵	۶/۱۴	-۲/۹۱	۶/۵۱	۶/۷۱	-۱/۸۶	۶/۳۶	۶/۳۸	-۰/۸۴	۶/۳۳	۶/۳۸	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۳/۲۴	۶/۱۷	۵/۹۷	-۳/۰۵	۶/۰۴	۶/۲۳	-۴/۱۰	۵/۸۵	۶/۱۰	-۲/۷۱	۵/۹۴	۶/۱۰	کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
-۰/۸۴	۶/۳۲	۶/۲۷	-۱/۱۸	۵/۵۰	۵/۵۶	-۲/۹۴	۵/۱۲	۵/۲۸	-۱/۰۰	۵/۴۳	۵/۴۹	کمبود تقاضا در بازار
-۳/۴۹	۵/۹۹	۶/۲۱	-۴/۰۱	۵/۴۳	۵/۶۶	-۱/۸۷	۵/۶۵	۵/۷۶	-۲/۱۲	۵/۶۹	۵/۸۱	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۱/۷۴	۶/۱۹	۶/۰۸	-۳/۷۷	۵/۴۶	۵/۶۷	-۳/۸۵	۶/۰۴	۶/۲۸	-۲/۷۱	۶/۰۰	۶/۱۶	کمبود نیروی کار ماهر
-۲/۵۵	۵/۷۲	۵/۸۷	-۵/۹۸	۵/۰۳	۵/۳۵	-۲/۶۲	۵/۰۳	۵/۱۶	-۲/۴۵	۵/۱۸	۵/۳۱	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۱/۲۷	۴/۱۹	۴/۱۴	-۰/۲۷	۴/۰۳	۴/۰۴	-۶/۴۷	۴/۰۵	۴/۳۳	-۴/۰۹	۴/۰۸	۴/۲۶	محدودیت دسترسی به آب
۳/۹۶	۵/۱۹	۴/۹۹	۱۰/۱۵	۵/۴۰	۴/۹۰	-۳/۴۵	۵/۹۹	۶/۲۰	-۱/۲۱	۵/۷۴	۵/۸۱	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)
۱/۶۹	۶/۷۰	۶/۵۸	-۱/۶۳	۶/۳۲	۶/۴۳	-۲/۶۳	۵/۹۷	۶/۱۳	-۱/۴۳	۶/۱۵	۶/۲۴	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۵/۳۸	۵/۴۲	۵/۱۵	۲/۸۲	۶/۵۴	۶/۳۶	-۱/۳۶	۶/۳۰	۶/۳۹	-۰/۴۲	۶/۱۵	۶/۱۷	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی

در پاییز ۱۴۰۳، فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، سه مؤلفه: ۱- غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، ۲- دشواری تأمین مالی از بانک‌ها، ۳- بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار را نامناسب‌ترین مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور نسبت به سایر مؤلفه‌ها ارزیابی نموده‌اند.

علاوه بر این، مهمترین موانع کسب و کار بیان‌شده توسط فعالان اقتصادی زیرمجموعه هریک از سه اتاق بازرگانی، تعاون و اصناف ایران نیز در قالب جدول ۱۳ نشان داده شده است.

جدول ۱۳ - مهم‌ترین موانع کسب‌وکار بیان شده توسط فعالان اقتصادی زیرمجموعه هر یک از سه اتاق

مجموعه	الویت	۱	۲	۳	۴	۵
		غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	تابستان ۱۴۰۳	تابستان ۱۴۰۳
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران	پاییز ۱۴۰۳
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	اتاق تعاون ایران	پاییز ۱۴۰۳
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	اتاق اصناف ایران	تابستان ۱۴۰۳
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی	اتاق اصناف ایران	پاییز ۱۴۰۳
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	اتاق اصناف ایران	تابستان ۱۴۰۳
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	اتاق اصناف ایران	پاییز ۱۴۰۳

اولویت اول در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اتاق اصناف ایران غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات و در اتاق تعاون ایران دشواری تأمین مالی از بانک‌ها عنوان شده است.

اولویت دوم در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، دشواری تأمین مالی از بانک‌ها و در اتاق تعاون ایران غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، عنوان شده است.

اولویت سوم در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون ایران بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار و در اتاق اصناف ایران رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات، عنوان شده است.

شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

جدول ۱۴ - شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس نماگرهای مدل کارآفرینی شین

شاخص کل			شاخص محیط			شاخص نماگر		نماگر	محیط			
درصد تغییرات فصل پاییز نسبت به * فصل گذشته			میانگین			میانگین						
فصل مشابه سال گذشته	فصل گذشته	نسبت به * فصل پاییز ۱۴۰۳	تابستان ۱۴۰۳	پاییز ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۳	تابستان ۱۴۰۳	پاییز ۱۴۰۳					
۱/۷۸	-۰/۹۹	۶/۱۵	۶/۲۱	۶/۰۴	-۲/۲۴	۵/۷۲	۵/۸۵	۶/۰۲	۵/۷۹	محیط سیاسی امنیتی	نهادی	
								۵/۶۳	۵/۷۶	محیط علمی آموزشی		
								۶/۰۰	۵/۹۹	محیط فرهنگی		
								۵/۹۵	۵/۹۲	محیط فناوری و نوآوری		
								۵/۱۶	۵/۶۲	محیط قانونی و حقوقی		
								۵/۹۷	۶/۱۵	ساختار و عملکرد دولت		
۰/۳۵	۶/۶۷	۶/۶۵	۸/۲۷	۸/۳۰	۶/۱۴	۶/۰۵	۶/۰۳	۶/۰۶	۶/۵۲	۶/۵۰	محیط اقتصاد کلان	اقتصادی
									۸/۲۷	۸/۳۰	محیط مالی	
									۶/۱۴	۶/۰۵	محیط جغرافیایی - زیرساخت‌ها و ظرفیت‌های اقلیمی	
									۶/۰۳	۶/۰۶	ساختار تولید - انحصار، خوشه‌ها و مواد اولیه	

* مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین، شاخص ملی محیط کسب و کار ایران در پاییز ۱۴۰۳، عدد ۶/۱۵ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی است) را نشان می‌دهد به طوری که میانگین ارزیابی محیط نهادی (شامل محیط سیاسی، محیط آموزشی و علمی، محیط فرهنگی، محیط فناوری و نوآوری، محیط حقوقی و ساختار دولت) عدد ۵/۷۲ و میانگین ارزیابی محیط اقتصادی (شامل محیط اقتصاد کلان، محیط مالی، محیط جغرافیایی و ساختار تولید) عدد ۶/۶۷ است. نگاه اجمالی نشان می‌دهد محیط حقوقی و قانونی با عدد ۵/۱۶ و محیط مالی با عدد ۸/۲۷ به ترتیب مساعدترین و نامساعدترین محیط‌ها بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین بوده‌اند.

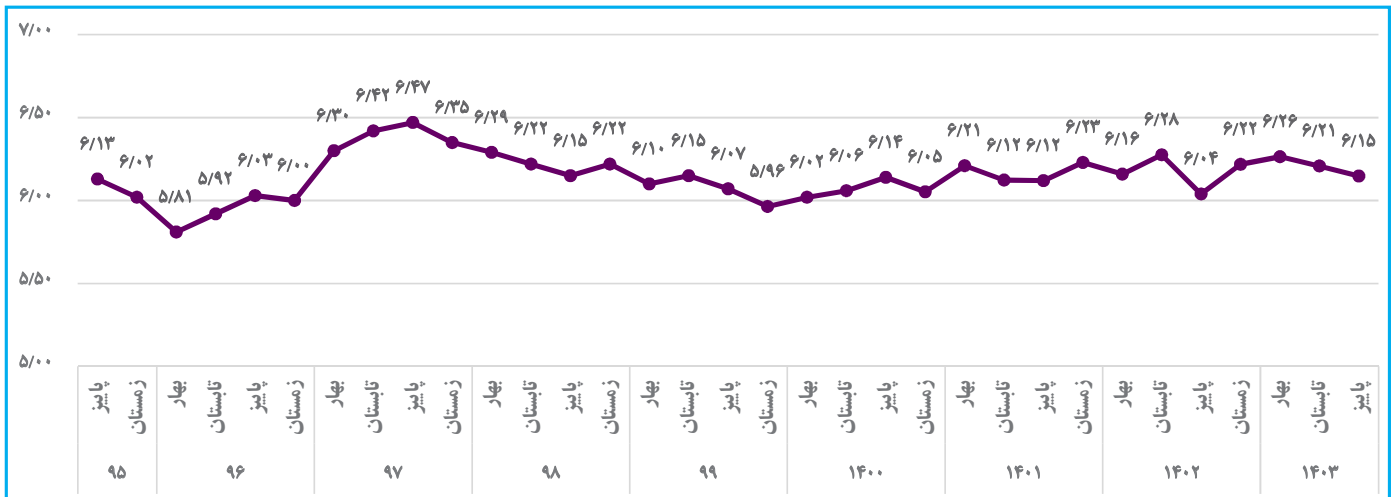
با توجه به جدول ۱۴، شاخص ملی کارآفرینی شین نسبت به فصل تابستان ۱۴۰۳، دارای درصد تغییرات ۰/۹۹ است که به معنی مساعدتر شدن در شرایط کارآفرینی در فصل پاییز ۱۴۰۳ نسبت به فصل تابستان ۱۴۰۳ بوده است. همچنین تغییرات نسبت به فصل مشابه سال قبل (۱/۷۸) نشان می‌دهد شرایط کارآفرینی به طور بسیار جزئی نامساعدتر شده است. لازم به ذکر است شاخص شین به دلیل استفاده از ضرائب اهمیت برای هر یک از نماگرها و محیط‌های تشکیل دهنده محیط کسب و کار، از دقت بیشتری نسبت به شاخص ملی برخوردار است.

نمودار ۶ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

نمودار ۷ - روند شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

شاخص محیط کسب و کار بر اساس تعداد کارکنان بنگاه‌های اقتصادی

جدول ۱۵ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و تعداد کارکنان بنگاه

تعداد کارکن (نفر)	عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)					
	بیشتر از ۲۰۰	۱۰۱-۲۰۰	۵۰-۱۰۰	۱۱-۴۹	۶-۱۰	کمتر از ۵
۵/۶۲	۵/۸۵	۵/۷۵	۵/۹۷	۵/۹۰	۵/۷۹	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۳/۳۳	۳/۲۸	۳/۳۷	۳/۶۹	۳/۹۰	۳/۹۴	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۶/۲۴	۶/۳۹	۶/۴۱	۶/۴۱	۶/۲۷	۵/۵۳	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۵/۰۳	۴/۷۲	۵/۱۲	۵/۴۲	۵/۲۶	۵/۰۲	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۷/۴۶	۷/۶۳	۷/۴۴	۷/۴۷	۷/۱۹	۶/۵۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۷/۷۱	۸/۰۲	۸/۰۰	۸/۱۵	۷/۷۳	۷/۷۱	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۶/۰۴	۶/۶۱	۶/۲۳	۶/۳۵	۵/۸۸	۵/۷۷	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۴/۰۸	۴/۴۰	۵/۰۰	۴/۹۹	۵/۰۴	۵/۰۷	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۵/۶۳	۵/۸۷	۶/۲۱	۶/۲۴	۶/۱۳	۶/۵۲	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۵/۴۳	۵/۷۳	۵/۶۳	۶/۱۴	۶/۰۶	۶/۲۱	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۶/۱۷	۶/۸۲	۶/۴۲	۶/۷۲	۶/۶۹	۶/۷۸	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۷/۴۳	۷/۷۹	۷/۵۹	۷/۸۲	۷/۴۶	۷/۶۶	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۷۲	۵/۹۸	۵/۸۸	۵/۹۹	۶/۰۱	۵/۹۹	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۵/۲۷	۵/۲۲	۵/۲۹	۵/۵۳	۵/۵۶	۵/۶۴	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۵/۱۹	۵/۸۱	۵/۵۶	۶/۰۱	۶/۰۱	۶/۰۲	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای در بازار
۵/۲۹	۶/۱۱	۵/۵۹	۶/۲۵	۶/۲۹	۶/۳۱	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۴/۲۸	۴/۱۴	۴/۲۱	۴/۹۱	۴/۸۹	۵/۰۱	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۰۸	۵/۰۹	۵/۴۱	۵/۶۱	۵/۹۸	۶/۱۰	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۴/۶۹	۴/۳۱	۵/۰۰	۵/۱۹	۵/۲۰	۵/۳۵	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۶/۱۶	۶/۳۹	۶/۱۶	۶/۳۹	۶/۳۸	۶/۳۲	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۷۱	۶/۴۹	۶/۱۵	۶/۱۵	۵/۷۶	۵/۸۲	کمبود تقاضا در بازار
۴/۵۶	۴/۸۰	۴/۹۶	۵/۲۳	۵/۳۸	۵/۷۵	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۸۰	۵/۶۸	۵/۳۹	۵/۷۳	۵/۸۷	۵/۶۴	کمبود نیروی کار ماهر
۶/۲۲	۶/۷۷	۶/۴۴	۶/۳۰	۵/۹۸	۵/۶۶	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۵/۰۱	۴/۸۷	۴/۹۰	۵/۰۸	۵/۲۵	۵/۳۰	محدودیت دسترسی به آب
۴/۵۷	۴/۵۷	۴/۳۰	۴/۱۲	۳/۹۶	۳/۹۹	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)
۵/۹۹	۶/۸۴	۶/۶۵	۶/۳۱	۵/۷۰	۵/۱۶	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۵/۸۲	۵/۶۴	۵/۴۲	۶/۰۴	۶/۳۳	۶/۳۵	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی
۶/۱۷	۶/۳۰	۵/۹۵	۶/۳۱	۶/۴۲	۵/۹۷	

شاخص محیط کسب و کار بر اساس سابقه فعالیت بنگاه‌های اقتصادی

جدول ۱۶ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سابقه فعالیت اقتصادی

سابقه فعالیت اقتصادی (سال)					عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)
بیشتر از ۱۶	۱۱ تا ۱۵	۶ تا ۱۰	۳ تا ۵	کمتر از ۲	
۵/۸۹	۵/۸۶	۵/۸۵	۵/۷۴	۵/۷۶	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۳/۶۹	۳/۹۸	۳/۷۷	۳/۸۴	۳/۷۸	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۶/۲۲	۵/۸۶	۵/۸۹	۶/۰۰	۵/۶۰	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۵/۲۸	۵/۱۲	۵/۰۹	۵/۱۳	۴/۷۱	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۷/۰۹	۶/۹۱	۶/۹۳	۷/۱۸	۶/۶۱	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۷/۹۹	۸/۰۳	۷/۷۴	۷/۵۸	۷/۶۶	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۶/۲۱	۵/۹۸	۶/۰۳	۵/۷۱	۵/۲۱	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۴/۹۰	۵/۰۹	۵/۰۳	۵/۰۰	۴/۹۳	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۳۰	۶/۳۱	۶/۳۴	۶/۳۷	۵/۷۴	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۶/۲۰	۶/۰۷	۶/۰۷	۵/۹۲	۵/۶۵	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۶/۷۲	۶/۸۵	۶/۵۶	۶/۸۲	۶/۵۵	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۷/۶۳	۷/۷۶	۷/۵۸	۷/۷۶	۷/۵۳	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۹۶	۶/۰۵	۶/۰۷	۵/۷۷	۵/۹۴	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۵/۴۵	۵/۷۳	۵/۵۸	۵/۴۶	۵/۵۵	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۱۱	۶/۰۰	۵/۸۱	۵/۷۷	۵/۶۱	وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار
۶/۲۱	۶/۲۵	۶/۱۶	۶/۱۲	۶/۳۱	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۴/۸۰	۵/۰۰	۴/۹۲	۴/۵۶	۵/۳۲	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۷۹	۵/۷۹	۶/۰۸	۵/۶۵	۵/۶۲	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۵/۱۳	۵/۳۵	۵/۳۰	۴/۹۴	۵/۴۱	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۶/۴۷	۶/۱۸	۶/۳۰	۶/۲۵	۶/۳۲	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۶/۱۱	۶/۰۳	۵/۹۳	۵/۴۷	۵/۸۳	کمبود تقاضا در بازار
۵/۴۹	۵/۵۶	۵/۵۰	۵/۱۳	۴/۸۸	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۸۱	۵/۶۸	۵/۶۵	۵/۴۵	۵/۹۸	کمبود نیروی کار ماهر
۶/۱۲	۶/۱۱	۶/۰۳	۵/۵۷	۵/۷۴	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۴/۱۸	۴/۱۸	۴/۱۵	۳/۶۱	۳/۹۶	محدودیت دسترسی به آب
۵/۹۳	۵/۷۴	۵/۵۶	۵/۶۶	۵/۳۸	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)
۶/۰۹	۶/۲۰	۶/۱۷	۶/۱۶	۶/۲۶	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۰۵	۶/۰۵	۶/۲۳	۶/۳۰	۶/۲۹	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی

در جدول ۱۵ مولفه‌های پیمایشی به تفکیک تعداد کارکنان قابل مشاهده است. عدد شاخص محیط کسب و کار در بنگاه‌هایی که بیشتر از ۲۰۰ کارکن دارند ۵/۶۲ محاسبه شده است که نشان دهنده وضعیت کسب و کار بهتر در این بنگاه‌ها نسبت به سایر بنگاه‌های اقتصادی است و عدد شاخص محیط کسب و کار در بنگاه‌ها با ۱۱ تا ۴۹ کارکن، ۵/۹۷ محاسبه شده است که این بنگاه‌ها دارای وضعیت بدتری در محیط کسب و کار نسبت به سایر بنگاه‌ها ارزیابی شده‌اند.

همچنین بر اساس جدول شماره ۱۶ در بنگاه‌هایی که فعالیت اقتصادی آنها بیشتر از ۱۶ سال است، نامساعدترین محیط کسب و کار نسبت به سایر بنگاه‌ها با میانگین ۵/۸۹ اعلام شده و بنگاه‌های اقتصادی بین ۳ تا ۵ سال سابقه فعالیت اقتصادی هم، دارای مساعدترین وضعیت (۵/۷۴) محیط کسب و کار هستند.

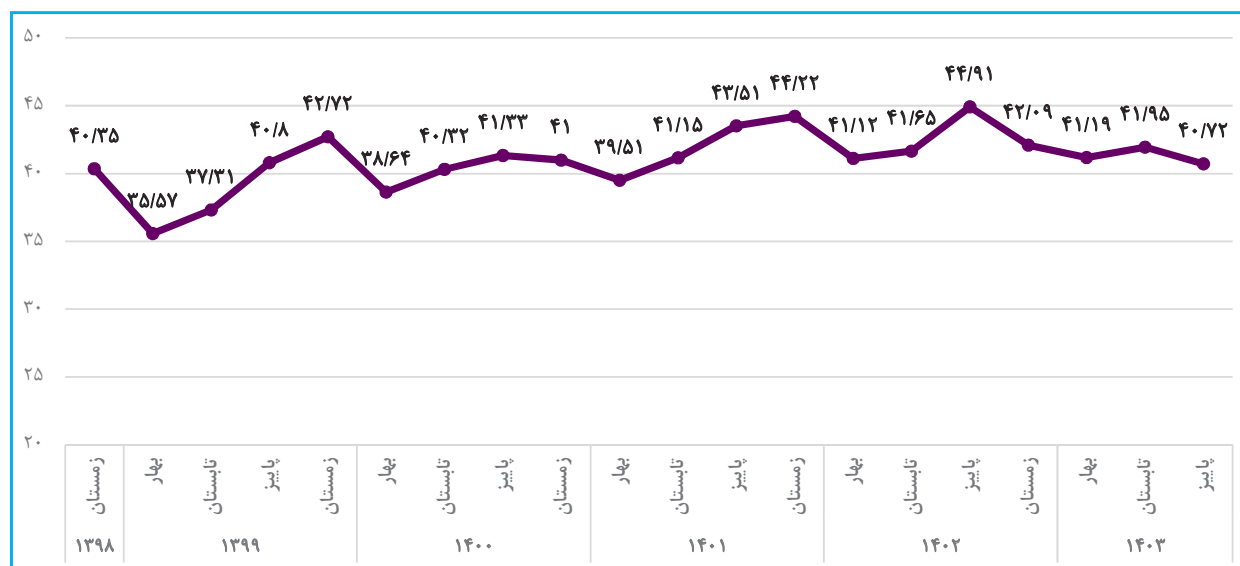
شاخص محیط کسب و کار بر اساس شرکت‌های دانش بنیان

در جدول ۱۷، موانع و مشکلات کسب و کار شرکت‌های دانش بنیان ارائه شده است. با توجه به جدول، پنج مشکل اولویت‌دار شرکت‌های دانش بنیان غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، دشواری تامین مالی از بانک‌ها، بی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار، کمبود نیروی کار ماهر و رویه‌های سخت‌گیرانه اداره‌های کار و بیمه تامین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی، هستند. با این حال مشاهده ارقام جدول نشان می‌دهد که برخی مشکلات این شرکت‌ها در مقایسه با سایر واحدهای اقتصادی کشور حادث‌تر است.

شاخص محیط کسب و کار بر اساس ظرفیت فعالیت بنگاه‌های اقتصادی

در جدول ۱۸، مشکلات کسب و کار به تفکیک درصد ظرفیت فعالیت قابل مشاهده است. بر اساس نتایج بدست آمده بنگاه‌های اقتصادی مشارکت کننده در طرح (۳۰۸۶ بنگاه) به طور متوسط با ۴۰/۷۲ درصد ظرفیت واقعی خود فعالیت داشته‌اند.

نمودار ۸. ظرفیت تولید (درصد) بنگاه اقتصادی

جدول ۱۷ - موانع و مشکلات محیط کسب و کار شرکت‌های دانش بنیان

کل کشور	دانش بنیان	عنوان مولفه (موانع کسب و کار)
۳/۷۹	۳/۷۹	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۶/۰۱	۶/۴۸	برداشتهای سلیقه‌های از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵/۱۶	۵/۶۵	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۷/۰۱	۷/۲۷	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار
۷/۸۵	۷/۷۷	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶/۰۱	۶/۴۹	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۴/۹۹	۵/۳۸	تأمیل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بیرغبتی به خرید محصولات ایرانی
۶/۳۱	۶/۱۵	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۰۸	۵/۹۶	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه دولتی در بازار
۶/۷۱	۶/۰۰	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۷/۶۵	۷/۵۴	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۵/۹۸	۶/۲۱	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۵۴	۵/۲۷	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۵/۹۴	۵/۴۰	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۱۹	۶/۰۲	وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار
۴/۸۵	۴/۳۳	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۵/۸۴	۵/۴۷	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۱۹	۵/۰۰	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۳۳	۵/۷۸	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۵/۹۴	۵/۹۵	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۴۳	۴/۶۵	کمبود تقاضا در بازار
۵/۶۹	۵/۴۹	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۶/۰۰	۶/۵۵	کمبود نیروی کار ماهر
۵/۱۸	۴/۸۰	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۴/۰۸	۳/۹۱	محدودیت دسترسی به آب
۵/۷۴	۶/۰۴	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۶/۱۵	۶/۰۴	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۱۵	۶/۳۹	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

جدول ۱۸ - موانع و مشکلات محیط کسب و کار به تفکیک ظرفیت تولید بنگاه‌های اقتصادی

ظرفیت تولید بنگاه اقتصادی (درصد)				عنوان مولفه (موانع کسب و کار)
بیشتر از ۷۰	۵۰ تا ۷۰	۳۰ تا ۵۰	کمتر از ۳۰	
۵/۶۷	۵/۷۸	۵/۹۴	۶/۱۳	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۳/۶۵	۳/۶۸	۳/۸۵	۴/۱۰	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵/۸۱	۵/۸۰	۶/۲۵	۶/۳۳	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۴/۹۲	۵/۲۰	۵/۲۹	۵/۳۷	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۶/۵۰	۶/۸۸	۷/۵۳	۷/۵۱	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۷/۵۸	۷/۷۵	۸/۱۲	۸/۱۵	رویه‌های سخت‌گیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۵/۷۱	۶/۰۱	۶/۲۹	۶/۲۱	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۴/۸۶	۴/۹۵	۵/۰۵	۵/۱۸	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۱۹	۶/۰۷	۶/۳۳	۶/۷۷	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۵/۷۹	۵/۸۶	۶/۳۶	۶/۵۱	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۶/۶۱	۶/۶۱	۶/۶۵	۷/۰۶	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۷/۵۸	۷/۴۹	۷/۷۰	۷/۹۴	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۸۰	۵/۸۲	۶/۰۸	۶/۳۵	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۵/۵۶	۵/۵۲	۵/۴۲	۵/۶۵	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۵/۸۲	۵/۷۵	۵/۹۹	۶/۲۹	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۵/۸۹	۵/۹۶	۶/۲۴	۶/۸۹	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۴/۸۲	۵/۰۱	۴/۷۰	۴/۸۶	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۷۵	۵/۶۴	۵/۸۰	۶/۲۸	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۵/۱۲	۵/۲۵	۵/۰۴	۵/۴۱	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۶/۱۲	۶/۱۴	۶/۴۶	۶/۷۹	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۷۲	۵/۹۳	۶/۰۱	۶/۲۴	کمبود تقاضا در بازار
۵/۰۹	۵/۴۴	۵/۶۱	۵/۸۱	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۷۹	۶/۰۴	۶/۲۵	۶/۰۲	کمبود نیروی کار ماهر
۵/۰۹	۵/۰۷	۵/۳۴	۵/۳۲	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۳/۸۹	۴/۰۵	۴/۳۵	۴/۱۶	محدودیت دسترسی به آب
۵/۴۶	۵/۹۰	۵/۸۷	۵/۸۶	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۶/۱۵	۵/۹۳	۶/۰۳	۶/۵۵	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۰۳	۵/۹۳	۶/۱۵	۶/۶۲	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی

برخی اقدامات انجام شده اتاق‌ها به منظور رفع موانع کسب و کار پاییز ۱۴۰۳

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

- بخش نخست لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور
- حل مشکل صادرکنندگان از محل ورود موقت با ابلاغ مصوبه کارگروه بازگشت ارز برای رفع تعهد ارزی.
- تمدید مصوبه ترخیص ۹۰ درصدی کالاها تا پایان فروردین ۱۴۰۴ با ابلاغ بخشنامه گمرک جمهوری اسلامی ایران.
- اصلاح تعرفه‌های گمرکی به شکل موردی در خصوص کشور ترکیه
- رفع دامپینگ سنگ گرانیت ایران در ترکیه با همکاری و هماهنگی با اتاق مشترک و سایر سازمان‌های ذیربط
- تسهیل در عبور و مرور کامیون‌های حامل بار از ایران و بالعکس به گرجستان با سازمان‌های اجرایی ذیربط
- تسهیل و رفع موانع در صادرات محصولات کشاورزی از جمله آبیان، مرکبات و زعفرات در چین همکاری و هماهنگی با اتاق مشترک و سایر سازمان‌های ذیربط.
- کاهش موانع اداری و گمرکی موجود در مسیر تجارت با اروپا و حل مشکلات ویزای رانندگان با وزارت امور خارجه
- رفع مشکلات حقوقی شرکت‌های ایرانی فعال در صربستان با همکاری وزارت امور خارجه
- رفع مشکل پارکینگ و نوبت‌دهی برای رانندگان ایرانی در گمرک (محرم کندی - دربند - داغستان) به آذربایجان
- رفع مشکل تشابه فامیلی رانندگان ایرانی با افراد ارمنی در مرز آذربایجان با ایجاد کمیته سه جانبه "داغستان - آذربایجان - اتاق مشترک"
- رفع مشکل ترخیص اجباری کالاهای وارداتی در گمرکات مبادی مرزی و پلمپ مجدد جهت ارسال بار به مقصد گمرکات ایران
- رفع مشکل هزینه اضافه انبارداری بنادر ایران با بخشنامه اداره کل بنادر و دریانوردی
- رفع مشکل (بسته بندی) کیسه‌گیری کالاهای ترانزیتی در مبادی ورودی ایران
- رفع هزینه فروش بن اضافی شرکت های حمل و نقل مرزی آستارا برای ارسال کالا به مقاصد وارداتی ایران
- افزایش پیمانکاران و بهره برداران اسکله انزلی و دیگر بنادر ایران طبق ظرفیت استاندارد به کمک بخش خصوصی توانمند
- تعامل با سازمان نظام مهندسی کشاورزی در شناسائی محصولات صادراتی کشاورزی تولید، سورتینگ و بسته بندی با شناسه (QR کد) آذر ۱۴۰۳ به منظور گسترش روابط تجاری و همکاری‌های اقتصادی.

اقدامات اتاق تعاون

- برگزاری نشست تخصصی دبیرخانه هماهنگی تشکل‌های کارفرمایی کشور و سازمان بازرسی کل کشور با هدف جلوگیری از صدور بخشنامه‌های مخل تولید که گاه توسط دستگاه‌های اجرایی بدون نظرخواهی از تشکل‌های کارفرمایی ابلاغ می‌شود.
- برگزاری جلسه کمیسیون تخصصی بهداشت و درمان، آموزش پزشکی اتاق تعاون ایران با موضوع شناسایی راه‌های توسعه شبکه‌های ارتباطی تعاونی‌ها، استفاده از ظرفیت تعاونی‌های بهداشت و درمان جهت تکمیل پروژه‌های نیمه‌تمام، برنامه‌ریزی حل مشکل تامین منابع مالی و ارزی تعاونی‌ها با همکاری بانک توسعه تعاون و نیز ایجاد تعاونی‌های تامین نیاز برای تعاونی‌های حوزه بهداشت و درمان در سطح استان و فراگیری عضویت تعاونی‌ها در کمیسیون تخصصی اتاق.
- افتتاح دفتر نمایندگی اتاق تعاون در شرق استان گلستان در راستای ارائه خدمات مطلوب به تعاونی‌های استان گلستان و تسهیل امور مربوط به بخش مردمی تعاون این استان.
- برگزاری سومین جشنواره ملی انار.
- تصویب عضویت اتاق تعاون ایران در ستاد تنظیم بازار در جلسه شورای اقتصاد به ریاست معاون اول رئیس جمهور.

- نشست مشترک اتاق تعاون ایران و هیات اندیشه‌ورز سازمان بسیج کارگران و کارخانجات تهران بزرگ در راستای رفع موانع و تشکیل تعاونی‌های مورد نیاز و تهیه اقلام ضروری تعاونی‌های مصرف کارگری از طریق اتحادیه‌ها طی جلساتی با مدیران شرکت‌ها و کارخانجات و انجام اقدامات آموزشی و انگیزشی در حمایت از تعاونی‌ها.
- نشست مشترک نمایندگان تشکل‌های کارفرمایی کشور با معاونت اجتماعی و پیشگیری از جرم قوه قضاییه با تاکید بر ظرفیت‌های قوه قضاییه در تسهیل کسب و کار در آبان ماه.
- نشست سه‌جانبه دبیرخانه تشکل‌های ملی کارفرمایی کشور، معاونت حقوق عامه دیوان و قضات هیات‌های تخصصی بیمه و روابط کار عدالت اداری و سازمان تامین اجتماعی و حل مشکل دریافت همزمان حق بیمه ۴ درصدی مشاغل سخت و زیان‌آور.
- امضای تفاهم نامه میان اتاق تعاون ایران و سازمان ملی تعاون مالزی ANGKASA، با هدف توسعه نهضت تعاون در دو کشور ایران و مالزی، انتقال تجربه و افزایش همکاری‌های اقتصادی میان بخش تعاون دو کشور.
- پیگیری جبران خسارت واحدهای صنعتی ناشی از قطعی برق در کمیسیون صنعت و معدن، انرژی و پتروشیمی اتاق تعاون ایران تشکیل کمیسیون تخصصی تامین اجتماعی دبیرخانه هماهنگی تشکل‌های کارفرمایی کشور.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی لرستان

- به منظور شناخت بازارهای هدف از محصولات و توانمندی‌های استان لرستان، پلتفرم "Made in Lorestan" توسط اتاق بازرگانی لرستان با هدف معرفی محصولات استان در بازارهای داخلی و خارجی طراحی و ساخته شده است.
- برای رفع چالش‌های ناشی از ناترازی برق در استان، با توجه به سهم ناچیز میزان مصرف برق واحدهای صنعتی در استان (حدود ۷/۵٪ مصرف کل استان) و تولید برق بیشتر از نیاز صنعت در شهرک‌های صنعتی استان، در جلسه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی مصوب شد سهمیه SMEها در برنامه قطع برق استان کاهش یابد.
- برای رفع مشکلات ناشی از افزایش نرخ تعرفه برق واحدهای تولیدی، با توجه به تأخیر در تعیین نرخ تعرفه برق واحدهای صنعتی و مشکلات ناشی از مطالبه مابه‌التفاوت، مقرر شد تا صدور رأی دیوان عدالت اداری، شرکت توزیع برق استان از مطالبه مابه‌التفاوت برای ماه‌های گذشته خودداری کرده و واحدهای صنعتی فقط قبوض جدید را پرداخت کنند.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی سندج

- تعامل با دستگاه‌های دولتی و سایر تشکل‌ها در راستای بهبود فضای کسب و کار
- رایزنی با متولیان حوزه کسب و کار جهت رفع موانع موجود با ارائه پیشنهادات و راهکارها
- شناسایی نقاط ضعف و تدوین و عملیاتی کردن بسته‌های اطلاع‌رسانی و آموزشی
- اطلاع‌رسانی مستمر تغییرات قوانین و مقررات و همچنین دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌های جدید

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان هرمزگان

- تقویت آموزش و مشاوره جهت کسب و کارها: ارائه دوره‌های آموزشی جهت آشنایی فعالان اقتصادی با قوانین و مقررات جدید.
- اصلاح موانع و مشکلات حوزه تامین اجتماعی: اصلاح بخشنامه ۱۴۰۱/۱۴۰۱/۱۷۷۷ مورخ ۱۰۰۰/۱۴۰۱/۰۲/۱۸ مورخ ۱۴۰۱/۰۲/۱۸ تامین اجتماعی طی بخشنامه جدید باشماره ۱۴۰۳/۸۰۴۷/۱۴۰۳ مورخ ۱۴۰۳/۰۹/۲۷ طی اعلام کمیسیون کار، مالیات و تامین اجتماعی و طرح موضوع در شورای گفت و گو استان و پیگیری‌های لازم

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی زنجان

- تشکیل کمیته ناترازی انرژی در استان پیرو مصوبه جلسه شورای گفتگوی استان به منظور هماهنگی‌های بین دستگاهی در راستای مدیریت مسائل مربوط به ناترازی انرژی از جمله تخصیص سوخت جایگزین، همکاری ادارات امور مالیاتی، تامین اجتماعی با واحدهای تولیدی و صنعتی و ...
- احصای ریز مسائل بخش‌های اقتصادی استان زنجان و انعکاس به استاندار

- انعقاد تفاهم‌نامه همکاری فی‌مابین اتاق بازرگانی زنجان و سازمان توسعه همکاری‌های بین‌المللی روسیه (NCC) در راستای توسعه و تقویت بیشتر همکاری‌های اقتصادی و تجاری و تدوین راهکارهای عملیاتی بین تجار استان زنجان و روسیه
- انعقاد تفاهم‌نامه همکاری فی‌مابین اتاق بازرگانی زنجان و پارک علم و فناوری استان در راستای حمایت از تجاری‌سازی و بازاریابی محصولات حوزه دانش‌بنیان، تسهیل حضور شرکت‌های فناور و دانش‌بنیان عضو زیست‌بوم فناوری و نوآوری استان در بازارهای صادراتی، همکاری مشترک در برگزاری رویدادهای کارآفرینی، دوره‌های آموزشی و مشاوره‌ای و نمایشگاه‌ها با هدف ایجاد زنجیره از ایده تا بازار.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز

- پرداخت سهم عوارض آلاینده‌های صنایع از استان‌های همجوار به استان (استان‌های هرمزگان و بوشهر و به ویژه پارس جنوبی که به دلیل وجود صنایع آلاینده باعث آلودگی هوای استان فارس می‌شوند موظفند طبق ماده ۲۷ و تبصره ۱ ماده ۳۸ قانون مالیات بر ارزش افزوده سهمی از بودجه استان خود را برای آلوده کردن هوای استان فارس پرداخت نمایند که با پیگیری در شورای گفتگوی استان این سهم پرداخت شد.)
- حذف الزام به اخذ پروانه ساخت محصولات غذایی و آشامیدنی برای کلیه زیرگروه‌ها، با توجه به این که الزام اخذ پروانه ساخت برای زیرگروه‌های محصولات غذایی و آشامیدنی هزینه و زمان زیادی را به واحد تولیدی تحمیل می‌نمود، این موضوع در شورای گفتگوی استان از طریق مکاتبه با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، شورای گفتگوی ملی و هیئت مقررات زدایی وزارت امور اقتصاد و دارایی بررسی و الزام به اخذ پروانه ساخت محصولات غذایی و آشامیدنی برای کلیه زیرگروه‌ها حذف گردید.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اهواز

- حذف شرط اجبار ارائه گواهینامه تأیید صلاحیت ایمنی پیمانکاری در اسناد مناقصه
- توقف اقدامات اجرایی شهرداری اهواز به‌منظور انتقال مالکیت اسناد املاک شهرک حمل‌ونقل کالای اهواز
- صدور مفاصاحساب موضوع ماده ۳۸ قانون تأمین اجتماعی
- توقف اقدامات اجرایی وفق ماده ۵۰ در خصوص بدهی‌های سنوات ۹۳ الی ۹۶ علیه فعالان بخش خصوصی و همچنین تقلیل ضریب اعمالی حق بیمه از ۷ درصد به ۴ درصد برای قراردادهای منقعه در حوزه حمل‌فراورده‌های نفتی
- اخذ موافقت وزارت صنعت، معدن و تجارت برای خرید و تملک اراضی، املاک از طریق اعمال ماده ۹ قانون نحوه خرید و تملک اراضی و املاک به‌منظور اجرای طرح احداث جاده دسترسی به معادن منطقه جوبجی واقع در شهرستان رامهرمز (برای اجرای برنامه‌های عمومی، عمرانی دولت) در راستای خروج از رکود فعالیت بالغ بر ۴۰ واحد تولیدی سنگ شکن.
- انجام هماهنگی لازم جهت تأمین کالای مورد نیاز به تولیدکنندگانی که دارای حواله‌های تخصیص خوراک دام بوده‌اند و همچنین عودت وجه پرداخت شده به تولیدکنندگانی که علیرغم طی کردن فرایند خرید مواد اولیه در سامانه بازارگاه و پرداخت هزینه لازم و نیز دریافت حواله موفق به دریافت کالا نشده بودند.
- ایجاد بستر مناسب جهت تغییر در سیستم توزیع نهاده‌های خوراک دام، طیور و آبزیان از طریق اعطاء حواله به تولیدکنندگان استانی جهت دریافت سهمیه به صورت مستقیم از بندر امام، همچنین در راستای کاهش هزینه‌های تولیدکنندگان و جلوگیری از انتقال بیماری، مجوزهای لازم از شرکت پشتیبانی امور دام کشور بمنظور اجاره مجموع انبارهایی در شهر کارون اخذ گردید.
- محاسبه و تطبیق اخذ آب‌بهاء پایه نخلستان‌ها به صورت تدریجی با نرخ افزایش سالانه ۲۰٪ قیمت پایه و طی ۵ سال تا رسیدن به قیمت آب‌بهای پایه (سال نخست ۲۰٪، سال دوم ۴۰٪، سال سوم ۶۰٪، سال چهارم ۸۰٪ و سال پنجم معادل ۱۰۰ درصد قیمت محاسبه شده پایه).
- تسریع در صدور پروانه بهره‌برداری از معادن استان توسط شورای معادن
- محاسبه تعرفه آب بهاء و حق اشتراک پروژه‌های پرورش ماهی و صنایع وابسته بر اساس مبانی کشاورزی و خارج شدن آن از زمره مصارف صنعتی
- اجرای تبصره ذیل ماده ۲۹ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار از طریق تشکیل شورای حل اختلاف و بر اساس انعقاد

قرارداد فی مابین اتاق اهواز و شورای حل اختلاف خوزستان، همچنین اخذ موافقت رئیس کل دادگستری استان خوزستان جهت ایجاد دادگاه‌های تجاری که براین اساس در جوار ساختمان اتاق بازرگانی اهواز دادگاه تجاری ایجاد گردید.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی بجنورد

- بکارگیری ظرفیت تشکلهای وابسته به اتاق بازرگانی
- بازدید از واحدهای تولیدی و صنعتی با هدف احصا مسائل و مشکلات
- برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی با هدف کاهش مشکلات بخش خصوصی
- استفاده از ظرفیت حوزه دانشگاهی با هدف تلفیق صنعت و دانشگاه و انتقال تجربه کارآفرینان و صاحبان صنایع به دانشجویان و ایجاد زنجیره ارزش صنعت و دانشگاه با هدف بورسیه دانشجویان رشته های فنی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ساری - اراک

- با توجه به دادنامه شماره ۱۰۶۱۷۷۶/۱۰۰۱۳۹۰۰۰۱۴۰۳ مورخ ۱۴۰۳/۵/۹ مبنی بر دستور موقت اخذ مطالبات ناشی از اجرای ماده (۳) قانون مانع زدایی از توسعه صنعت برق و اخذ مابه التفاوت این ماده از صنایع برای سال ۱۴۰۲، پس از ابلاغ مصوبه مذکور، نامه شماره ۱۲۱۵۵۰/۱۱/۱۴۰۳ شرکت توانیر به شرکت‌های برق منطقه‌ای و شرکت‌های توزیع نیروی برق استان‌ها با موضوع لزوم اجرای دستور موقت اجرای مصوبه و متعاقباً مکاتبه مدیر عامل شرکت توانیر به شرکت‌های توزیع نیروی برق استانی به منظور اجرای رای صادره هیات تخصصی صنایع و بازرگانی دیوان عدالت اداری و با نامه شماره ۱۴۰۳/۱۱۹۱۲۰/۵۰۰ مورخ ۱۴۰۳/۰۸/۰۱ شرکت توزیع نیروی برق استان وصول بدهی‌های ناشی از اجرای ماده(۳) قانون مانع‌زدایی از توسعه صنعت برق متوقف گردید.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی قزوین

- با پیگیری موثر و نتیجه‌بخش مشکلات تخصیص ارز واحدهای تولیدی و شرکت‌های بازرگانی استان قزوین، تخصیص ارز ۱۳ شرکت تولیدی صورت گرفت.
- افتتاح دفتر استانداردسازی در اتاق بازرگانی قزوین در راستای اجرای تفاهم‌نامه همکاری‌های مشترک اتاق بازرگانی قزوین و اداره کل استاندارد استان صورت گرفت.
- با پیشنهاد شورای گفت‌وگوی استان قزوین و مصوبه ملی شورای گفت و گوی مرکز، فرصت ارائه اسناد ترخیص کالا به ۲ ماه افزایش می‌یابد.
- با رای هیات تخصصی صنایع و بازرگانی دیوان عدالت اداری کشور، پرداخت اضافه هزینه برق اردیبهشت الی مهرماه برای صاحبان صنایع و واحدهای تولیدی متوقف شد.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی بوشهر

- اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی بوشهر در جهت کمک به رفع مشکلات دشواری تامین مالی از بانک‌ها، غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات و رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات، جلساتی با مجموعه بانک‌های استان و دستگاه‌های اجرایی مرتبط با نظام مالیاتی برگزار و به تدوین برنامه اعطای تسهیلات جهت تأمین مالی صنایع و کسب‌وکارها و شناسایی و حذف رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات پرداختند.

اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران

- بروزرسانی کدهای عمومی برشگیری از میعانات گازی پارس جنوبی
- ابلاغ کدهای عمومی میعانات پارس جنوبی
- صادرات سوخت تقطیری
- تعلیق مصوبه افزایش هزینه‌های انبارداری کالا در کلیه بنادر کشور

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اردبیل

- مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان به طور مستمر نقاط ضعف و خلاءهای موجود در قوانین و مقررات محل کسب و کار را شناسایی و تحلیل نموده و نتایج اقدامات اصلاحی لازم جهت ارائه به هیأت مقررات‌زدایی تهیه و ارسال گردیده‌است.
- درخواست‌های بخش خصوصی در خصوص بهبود زیرساخت‌های گمرکی و ایجاد بندر خشک با فوریت پیگیری شده و به مراجع ذیربط ارسال شده‌است.
- مشکلات مربوط به تأمین مالی و نحوه پرداخت تسهیلات برای واحدهای صنعتی با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذیربط مورد بررسی قرار گرفته و اقدامات هماهنگ جهت رفع این مشکلات انجام شده‌است.
- قانون پیمان‌سپاری ارزی و آیین‌نامه‌های مرتبط با کارت بازرگانی مورد بازنگری قرار گرفته و پیشنهادات لازم جهت تسریع فرآیندهای صادراتی تهیه و به مراجع ذیربط ارسال شده‌است.
- به منظور تسریع در امور سرمایه‌گذاران، دستگاه‌های اجرایی، اتاق بازرگانی و صنایع استان، سرمایه‌گذاران جدید داخلی و خارجی و فعالان اقتصادی را به مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان معرفی نموده‌اند.
- دستگاه‌های اجرایی با محوریت معاونت هماهنگی امور اقتصادی استانداری، اقدامات لازم جهت بارگذاری لایه‌های اطلاعاتی سامانه اطلس سرمایه‌گذاری را انجام داده‌اند.
- در راستای شناخت بیشتر فعالیت‌های اقتصادی، تور صنعتی-تجاری در استان‌های منطقه برگزار شده و برنامه‌های مرتبط در حال اجرا می‌باشد.
- شرکت در نمایشگاه‌های منطقه‌ای و خارجی در برنامه‌های سالانه دبیرخانه مشترک گنجانده شده و اعزام هیأت‌ها و برگزاری نمایشگاه‌ها به صورت مشترک عملیاتی گردیده‌است.

خلاصه مشکلات و موانع کسب و کارها و پیشنهادات تشکل‌ها - پاییز ۱۴۰۳

موانع و مشکلات	راهکارهای پیشنهادی
<p>ناترازی انرژی و تأمین سوخت صنایع:</p> <p>قطعی مکرر و بی‌رویه برق در صنایع تولیدی و شهرک‌های صنعتی موجب ضرر و زیان و بالا رفتن هزینه‌ها و آسیب‌رساندن به دستگاه‌ها شده‌است.</p>	<p>- استفاده از ذخایر گازی محلی</p> <p>- جلوگیری از قطع برق در صنایع کوچک و متوسط</p> <p>- ارائه تسهیلات مالی و حمایت برای سرمایه‌گذاری در انرژی‌های تجدیدپذیر</p> <p>- حمایت از تولید برق خورشیدی توسط صنایع با مشوق‌هایی مانند اولویت تخصیص ارز یا معافیت‌ها</p> <p>- استفاده از سقف سوله واحدهای تولیدی برای استخراج برق و فروش آن به دولت</p> <p>- بهبود و اصلاح قراردادهای مبادله فی‌مابین توانیر با بنگاه‌های تولیدی و انجام اقدامات لازم برای پیش‌بینی و جبران خسارات ناشی از قطعی برق.</p> <p>- تدوین قوانین پایدار برای تعرفه‌های انرژی</p>
<p>مشکلات ناشی از قیمت‌گذاری عدم ثبات نرخ ارز و اثر آن بر تأمین مواد اولیه توسط واحدهای تولیدی ذیربط:</p> <p>مشکلات در تأمین مواد اولیه و افزایش هزینه تولید، کمبود و عدم دسترسی به مواد اولیه مرغوب با قیمت مناسب</p>	<p>- پیش‌بینی و تدوین بسته‌های حمایتی برای جبران نوسانات ارزی و کاهش هزینه‌های مواد اولیه تولید.</p> <p>- ایجاد مشوق‌های صادراتی برای مواد اولیه داخلی</p> <p>- همکاری و مساعدت نهادهای مربوطه برای واردات ماشین‌آلات مدرن</p> <p>- برنامه‌ریزی برای شناسایی و تأمین مواد اولیه اصلی با تمرکز بر مازول تأمین مواد اولیه.</p> <p>- اصلاح قیمت‌گذاری دستوری در بازارهای رقابتی و تقویت مکانیزم‌های شفافیت قیمت‌گذاری</p> <p>- تثبیت نرخ ارز و ایجاد شفافیت در فرآیندهای مرتبط با تنظیم بازار</p> <p>- تدوین قوانین پایدار برای تعرفه‌های انرژی</p>

راهکارهای پیشنهادی	موانع و مشکلات
<ul style="list-style-type: none"> - لغو دریافت مابه‌التفاوت نرخ برق - مشارکت بخش خصوصی در تنظیم تعرفه‌ها - ارائه مشوق‌های انرژی تجدیدپذیر - شفاف و عادلانه شدن تعرفه‌ها و تدوین آن طبق قانون و اعمال تغییرات آن‌ها با - زمان‌بندی منطقی 	افزایش تعرفه برق و هزینه‌های انرژی
<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد سیستم‌های دیجیتال یکپارچه برای تسریع فرآیندهای اداری - تفویض اختیار به استان‌ها برای صدور مجوزهای مرتبط با تکمیل زنجیره ارزش و نوسازی صنایع به‌جای تمرکز در مرکز - تسریع در صدور گواهی‌های صادراتی با تعهد زمان مشخص 	پیچیدگی و زمان‌بر بودن فرآیندهای اداری و صدور مجوزها
<ul style="list-style-type: none"> - اجرای معافیت مالیاتی برای صنایع خاص و صنایع کوچک - اصلاح نحوه محاسبه مالیات ارزش افزوده - تسریع در رسیدگی‌های مالیاتی و اصلاح سامانه‌ها (استفاده از اطلاعات سامانه‌های مالیاتی و بانکی برای کاهش زمان رسیدگی) - توجه به بهره‌وری در صنایع و معادن با مشوق‌های مالیاتی برای صنایعی که اقدامات بهره‌وری انجام می‌دهند. - معافیت تسهیلات جدید تأمین مالی از مالیات. 	مشکلات مرتبط با مالیات (معافیت‌ها، سخت‌گیری‌ها در محاسبات، عدم شفافیت)
<ul style="list-style-type: none"> - افزایش مهلت رفع تعهد ارزی - اتصال آنلاین سامانه‌های گمرکی و مالیاتی - تسهیل فرآیند تخصیص ارز و کاهش زمان آن - لغو سهمیه‌بندی صادرات برای شرکت‌های جدیدالتأسیس - اتصال سامانه‌های گمرکی و مالیاتی برای تسریع رفع تعهدات - گسترش قوانین حمایتی صادرات 	مشکلات صادراتی و محدودیت‌های تعهدات ارزی (تعهدات ارزی، سهمیه‌بندی صادرات، طولانی بودن فرآیندها)
<ul style="list-style-type: none"> - ارتقاء زیرساخت‌های جاده‌ای و حمل‌ونقل - توسعه اینترنت پرسرعت برای تجارت الکترونیک - تخصیص منابع به شهرک‌های صنعتی 	مشکلات زیرساختی (حمل‌ونقل، جاده‌ها، اینترنت)
<ul style="list-style-type: none"> - بازنگری در قوانین بیمه‌ای و اصلاح نحوه محاسبه حق بیمه قراردادهای و حذف موارد غیرضروری در محاسبه حق بیمه - اصلاح فرآیندهای مرتبط با قراردادهای EPC و PC - بازنگری در آیین‌نامه‌های مرتبط با کسری بیمه - استفاده از بندهای حمایتی برای صنایع کوچک در پرداخت‌های بیمه‌ای. 	مشکلات بیمه‌ای و تأمین اجتماعی (حق بیمه قراردادهای و تعهدات کارفرمایان)
<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد پلتفرم‌های معرفی محصولات - حمایت از نمایشگاه‌های بین‌المللی و بازاریابی دیجیتال - ایجاد مراکز تجاری در کشورهای هدف صادرات 	ضعف بازاریابی و عدم دسترسی به بازارهای خارجی

راهکارهای پیشنهادی	موانع و مشکلات
<ul style="list-style-type: none"> - تدوین قوانین پایدار و متناسب با شرایط اقتصادی - هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی و کاهش صدور بخشنامه‌های خلق‌الساعه - حذف قوانین دست‌وپاگیر 	<p>قوانین و مقررات ناپایدار و تغییرات مکرر آن‌ها</p>
<ul style="list-style-type: none"> - حذف شرط میانگین برای تسهیلات - تسهیل فرآیندهای بانکی و کاهش بروکراسی بانکی از طریق سامانه‌های آنلاین - ارائه تسهیلات با نرخ بهره کمتر به SMEها - تسهیل سرمایه‌گذاری خارجی - حذف شرط میانگین گردش حساب برای تسهیلات - اعطای مهلت بازپرداخت طولانی‌تر - الزام بانک‌ها به تسهیل پرداخت تسهیلات به طرح‌های تولیدی. 	<p>مشکلات تولیدکنندگان با تأمین مالی و تسهیلات بانکی</p> <p>در کمبود منابع مالی و سخت‌گیری بانک‌ها در ارائه تسهیلات</p>
<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد دوره‌های آموزشی کاربردی و مهارت‌محور - ارائه مشوق‌های مالی برای آموزش کارکنان - مشارکت صنایع در طراحی دوره‌های آموزشی با دانشگاه‌ها - آموزش نیروی کار توسط مراجع ذیصلاح و صدور مجوز برای اتباع خارجه بصورت یکسان و عادلانه برای تمام نقاط کشور 	<p>کمبود نیروی کار متخصص و عدم انطباق آموزش‌ها با نیاز بازار</p>

فهرست اتاق‌ها و انجمن‌هایی که نظرات و پیشنهادات خود را در فصل پاییز ۱۴۰۳ ارسال نموده‌اند به شرح زیر است:

اتاق بازرگانی البرز، اتاق بازرگانی تبریز، اتاق بازرگانی اهواز (انجمن صنفی کارفرمایی کارخانجات، انجمن صنفی شرکت‌های حمل و نقل کالای اهواز، خانه صنعت استان خوزستان، انجمن صنفی شرکت‌های تأسیساتی و تجهیزاتی خوزستان، خانه صنعت استان خوزستان، اتحادیه آبی‌پروان استان خوزستان، سازمان نظام مهندسی ساختمان استان خوزستان، کانون انجمن‌های صنفی کارگری استان خوزستان، اتحادیه بنکدران و حق‌العمل‌کاران مواد غذایی شهرستان اهواز، انجمن صنفی جایگاه‌داران سوخت خوزستان، انجمن صنفی شرکت‌های خدماتی، پشتیبانی، فنی و مهندسی شهرستان اهواز)، اتاق بازرگانی زنجان (اتحادیه صادرکنندگان استان زنجان، خانه معدن استان زنجان، انجمن تولیدکنندگان و صادرکنندگان صنایع دستی استان زنجان)، اتاق بازرگانی سنندج (انجمن تولیدکنندگان و صادرکنندگان مصالح ساختمانی استان کردستان، خانه معدن استان کردستان، انجمن حمل و نقل بین‌المللی اتاق بازرگانی سنندج، انجمن صنعت پخش استان کردستان، انجمن تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرش دستباف استان کردستان)، اتاق بازرگانی لرستان، اتاق بازرگانی هرمزگان، اتاق بازرگانی یزد، اتاق بازرگانی بجنورد، اتاق بازرگانی رشت (انجمن صادرکنندگان آستار، سندیکای کارخانجات چای شمال، اتحادیه کارخانجات تولید برنج)، اتاق بازرگانی مازندران (شرکت‌های فولاد بهمن، پویا چوب و تخته فشرده شمال، نیروگاه شهید سلیمی نکاء، انجمن همیاری کشتارگاه‌های صنعتی طیور مازندران، کانون کارفرمایان شرکت‌های حمل و نقل مازندران، خانه صنعت، معدن و تجارت مازندران، انجمن صنایع غذایی و دارویی مازندران)، انجمن شرکت‌های مهندسی و ساخت، اتحادیه صادرکنندگان فراورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی، اتاق بازرگانی قزوین، اتحادیه صنایع بازیافت ایران.